

Ceasornicarul

sau

Beaumarchais

comedie în

(13

de MIHAI

La 250 de ani de la nașterea lui Pierre Augustin Caron de Beaumarchais și la 200 de ani de la premiera Nunții lui Figaro, eveniment ce avea să zguduie zidurile Bastiliei și să le pregătească prăbușirea.

Personajele

(în ordinea intrării în scenă)

TEMNICERUL-ȘEF, 50 de ani, mătăhălos, pintecos, grobian ; bestie autentică, un călău jucăuș, sclrbos ; convins că postul său îl conferă credit logic și moral, și un pospal de cultură.

LESAIN, pipiriu, dominat de statura imensă a Temnicerului-șef : un șoricel pe lingă el. Înfricoșat. Știe că nu știe niciodată la ce se poate aștepta și, deci, ce este de dorit să răspundă la întrebările Temnicerului-șef.

BEAUMARCHAIS, la 53 de ani.

JACQUES COQUAIRE-FIUL, 30 de ani, fiu al celebrului gazetar clandestin, Jacques Coquaire ; ușor infatuat.

MEȘTERUL ANDRÉ CARON, tatăl lui Beaumarchais ; 60 de ani ; iubitor, dar dragostea pentru fiul său este exasperată de purtarea acestuia și de lipsa de interes a fiului pentru meseria de ceasornicar căreia îi e destinat ; nervos, slab, plin de lifose, cu care încearcă să-și păstreze autoritatea.

DOAMNA CARON, soția Meșterului André Caron ; 50 de ani ; mult mai inteligentă decît soțul ei ; emancipată, îl menajează orgoliul, pentru a-l demonstra lipsa de consistență a acestuia ; crede în viitorul fiului său, îl înțelege, îl apără.

LEPAUTE, celebru ceasornicar al epocii, vanitos, gata de orice ticăloșie pentru a-și păstra poziția în breaslă.

PARIS-DUVERNEY, 70 de ani, bancher de renume, simpatic, fără nici un pic de gomă.

MARCHIZA DE LA CROIX, 30 de ani, de origine franceză, locuiește în Spania ; interesată de amor și de bani, atît.

Revoluției

la Saint-Lazare

trei acte

tablouri)

RĂDULESCU

„Literatura biografică nu este decât o minciună și nici nu se poate altfel. Nimeni nu poate cunoaște adevărul unei vieți (...). Dacă vrea să intre în sfera creației, literatura trebuie să fie ficțiune.”

„Carnete“, Dominic Stanca

BĂTRINA DOAMNĂ, 80 de ani, cochelă, diplomată, jucînd rolul femeii tinere.

PAULINE, 17 ani, nepoata Bătrinei doamne, foarte copilăroasă, ușuratică.

CAVALERUL DE SÉGUIRAND, 20—25 de ani, plin de sine, adorat de Paullne ; personaj mut.

SPECTATORUL, cam analfabet.

FATA, tinăra îngrijitoare.

LA BLACHE, 25—28 de ani ; monoclu ; morgă, obraznicie etc.

TINĂRUL BRACONIER, țaran isteț, spălat.

DUCELE DE CHAULNES, 40 de ani ; arțăgos, apucat, ba chiar, deseori, nebun furios.

COMISARUL.

SARTINES, 50 de ani ; înalt funcționar al cenzurii și al poliției secrete ; un om de ține, care-și apără însă și interesele, cu diplomație.

CONTELE și FIGARO (Nunta lui Figaro).

DUCELE D'AIGUILLON, 60 de ani ; ministru de externe al lui Ludovic al XV-lea ; foarte sigur pe sine și pe destinul celorlalți.

LUDOVIC AL XVI-lea, la începutul domniei.

BIRJARUL, 60 de ani ; austriac puhav, greoi, dar cu bun simț.

PRIMARUL, austriac, logic fără emfază.

CONTELE DE SEILERN, mina dreaptă a Mariei Tereza, indiscret, politeț și umilînță contrafăcute.

MARIA-TEREZA, împărăteasa Austriei, soacra lui Ludovic al XVI-lea ; mărește jucată ; foarte feminină.

VOCEA.

Scena, pînă la cortina finală, reprezintă o gherlă. O vor umple, cînd și cînd, gemetele și scrișnetele lanțurilor. Locurile de joc vor fi pe rînd iluminate de cite un con de lumină. După nevoi, se extinde lumina mai mult sau mai puțin.

Tabloul 1

Scena este total cufundată în întuneric. Răsună două palme strașnice aplicate pe obraz.

GLASUL TEMNICERULUI-ȘEF Asta-i un cadou de despărțire. Și-acum, un buchet de nu-mă-uita. (*Mitralieră de palme pe obraji. Con de lumină. Temnicherul-șef și Lesain. Printre argumentele Temnicherului-șef se numără și obiceiul de a-și împinge cu burta partenerul de discuții, izbutind citeodată să-l azvîrle și pe jos. Lesain urmează a fi eliberat.*) Să nu-ți închipui că te eliberez pentru c-ai fi devenit om de treabă. Cine greșește o dată, tot pe-acolo greșește și a doua oară. Așa că nu visa de pomană, tinere... Ne vedem cît de curînd. Tot aici. E mai intim. Te eliberez, să eliberez un culcuș și-o mină de paie. Ne vine un mușteriu celebru care l-a supărat pe rege „domnul” Beaurmar-chais! Porunca Majestății-sale. De pus urgent la răcoare. (*Destăinuiește.*) Se spune că i s-au încălzit creierii de prea mult bine, și Majestatea sa se teme să nu-i dăuneze sănătății; așa că-l trimite la cură, la Saint-Lazare. Eu vă sînt doctorul curant, „Hirurgul Drege-Tot”! Nu-mi spuneți voi așa? (*Lesain, simțind pericolul, ar vrea să se depărteze.*) Staaa! Nu ți-am dat liberă-trecere! (*Îl ia de piept.*) Așa-mi spuneți, sau ba? (*Celălalt confirmă, cu teamă.*) Ei, vezi! Și dacă-mi spuneți, așa și este! E clar? Voi nu-nțelegeți logica. Dacă-o nțelegeați, n-ajungeați aici. „Hirurgul

Drege-Tot”! Eu sînt ăla! În cazul ăsta nu mințiți, după firea voastră spurcată! Prima dată-n viața voastră de zurbagii și de curvari că spuneți adevărul! Ați mințit voi la anchetă, că domnii-anchetatori — ca și judecătorii — umblă cu mănuși, da-n fața mea nu vă merge! „Hirurgul Drege-Tot”. Eu refac ordinea lumii, așa-i?! Ia să-mi vină un cocoșat, îl îndrept. Spune tu, firoscosule, cum îl îndrept? (*Celălalt tace. Îl zgîlție.*) Hai! Zi, că te fac terci! (*Ridică palma.*)

LESAIN (*repede, să evite lovitura*): Să se poată-ntinde-n cosciug ca o scindură, domnule Temnicher-șef...

TEMNICERUL-ȘEF: Știi catehismul, bravo, băiete! (*Mina coboară binevoitoare și încurajatoare pe obrazul victimei.*) Da-l știi pe tot? (*Numără pe degete.*) Cu șchiopul, ce fac? Hă? Cu șchiopul... Ai surzit?! Nu mai știi să tragi cu urechea, Lesain? Te-ai îmbolnăvit tocmai cînd credeam c-ai devenit un element sănătos?... Nu ți-e teamă că te „dreg”?

LESAIN Îi rupeți și-al doilea picior, să trăiți... Să nu se cunoască meteahna, domnule Temnicher-șef!

TEMNICERUL-ȘEF: Așa: nu-mi bat capul de pomană cu voi să vă cultivați morală! (*Meditează.*) Știi, puteai s-ajungi telectual, cu devla asta a ta, nu să-mi umbli cu pipițe... Te pomești că știi și să numeri...? Dacă unuia-i lipsește-un braț, cînd vine la Saint-Lazare, și eu îl dreg, cu cite brațe iese, dacă iese? Ia-n fă-mi adunarea...

LESAIN: Fără pici unul.

TEMNICERUL-ȘEF (*amenințător*): Domnule...

Mihai Rădulescu, născut la 15 mai 1936, a studiat filologia (engleza), este lector universitar și membru al Uniunii Scriitorilor. Debutează ca traducător de poezie, în 1956. Debutul editorial și-l face în calitate de lexicograf („Capcanele” vocabularului englez, 1967). Urmează volumele: Delta („stihuri”, 1974); Shakespeare — un psiholog modern (eseu, 1979); Educația prin muncă a elevilor (Șchițe pedagogice, 1981). Tot din 1967, publică aproape anual cite un volum de traduceri (George Eliot, Victor Hugo, Oscar Wilde, Herbert Spencer, Montaigne etc.). În domeniul teatrului de păpuși, două premii, și o piesă publicată: Dresorul; traduceri și adaptări pentru teatrul la microfon. Teza de doctorat: Gîndirea dihotomică-antonimică în tragediile shakespeareene. Dintre studiile recent apărute: L'Unité stylistique souterraine de l'oeuvre. La méthode de la stylistique anthropologique dans la critique littéraire și Argumente pentru o stilistică teatrală.

LESAIN : ...domnule Temnicher-șef.
TEMNICERUL-ȘEF : Bravo ! Te trec
clasa ! Așa-i : unu și cu unu fac zero !
Ze-ro ! Unde-am rămas ? Va să zică...
cocoșatu'... șchiopu'... ciungu' !... Trei,
și cu chioru', fac patru... Zi-i cu
chioru'.

LESAIN : *Ibidem* cazul ciungului, dom-
nule Temnicher-șef.

TEMNICERUL-ȘEF : Și la ce se mai po-
trivește cazul ăsta ?

LESAIN : La ăla-ntr-o ureche, domnule
Temnicher-șef.

TEMNICERUL-ȘEF (*cugetă adînc*) : Și,
să zicem că vine unu' fără... fără nas...
Să zicem că i l-a mîncat sfrîntia...
de-atîta sfințenie, că tot sîntem la
Sfîntu' Lazăr... (*Se prăpădește de ris,*
izbutînd acest dublu joc de cuvinte
foarte inteligent. Remarcă faptul că
celălalt nu ride. Ride stimulator. Le-
sain pricepe. Scheaună a ride. Temni-
cerul-șef este nemulțumit. Ride impe-
rativ. Lesain, jenat, plin de fasoane,
duce mina la gură, întoarce capul în-
tr-o parte ș.a.m.d. Temnicherul-șef se
bate cu palmele pe genunchi. Lesain,
la fel, dar își pierde echilibrul, cade
în șezut. Jocul continuă.) Așadar, dacă
i-a mîncat sfrîntia nasu'... Na-su'...

LESAIN : Îi mutați gura din loc, să-l fa-
ceți bărbat simetric, domnule Temni-
cer-șef.

TEMNICERUL-ȘEF (*îl apucă de bărbie*
și-l examinează atent, ca un presbit ;
se va scotoți și-și va pune și ochelarii
pe nas, reluînd examinarea) : Tu pari
să le ai pe toate la locul lor. (*Își în-*
sofește următoarele cuvinte cu mișcări
bruste impuse capului celuilalt.) O
ureche, două urechi. Un ochi, doi ochi.
Un nas, doi... Nu, un singur nas. Știi
ce... Și dacă-am face din el două ?...
Hm... O gură... Cam ăsta-i inventaru'
regulamentar, și-a ieșit conform legii...
Acu, să vedem mai jos... (*Îl ridică*
miinile, pe rînd. Cînd le lasă să cadă,
ele se prăbușesc, de lemn.) O mină...
a doua... (*Îl lovește cu piciorul.*) Un
picior... alt picior... (*Se aud bătăi în*
ușă.)

GLASUL DE AFARĂ : E careva pe-acasă,
frățioare ?

TEMNICERUL-ȘEF : Acuși-acuși !

GLASUL DE AFARĂ : Ți-am mai adus
o potaie de legat. Răspunde la numele
Beaumarchais.

TEMNICERUL-ȘEF : Mai am de schim-
bat o vorbă cu un deținut, frate ! (*Lui*
Lesain.) Va să zică, două picioare, Le-
sain... (*l-a întors cu spatele, l-a apu-*
cat de umeri și i-a fixat talpa-n șe-
zut) și cu unu-n cur, fac trei ! (*L-a*
zvrîlit în patru labe.) Fugi, firoscoșule,
fugi ! Și... nu mă uita ! Te-aștept
miine, la aceeași oră ! Să ne vedem
cu bine ! Salut-o pe nevastă-ta din
partea mea și asigur-o că-l doresc un

„respect“ așa de mare... uite-așa de
mare ! (*Ride, arătînd cu palmele cit*
ii este de mare „respectul“.) Ocupă-te
de ea și lasă pipițele în grija domnilor
conți, coate-goale ce ești ! Marțafioiule !
(*Ride. Se stinge lumina.*)

Tabloul 2

Beaumarchais și Jacques Coquaire-fiul.
Lîngă ei, lada adusă de cel dintîi.

BEAUMARCHAIS : Și, totuși, mai ies de-
ținutu' de-aici... Cînd m-au adus, au
eliberat un nenorocit.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : 7 martie
1785. Ziua merită-nscrisă în calendarul
Sfintei biserici catolice : a fost eliberat
Lesain.

BEAUMARCHAIS (*ride*) : Le Saint ? Bine
adus din condei ! Le Saint, zici, Sfîn-
tul ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Da, da,
Lesain. Numai că, domnule Beau-
marchais, de pomană rideți. Nu. Sfîn-
tul. Lesain fără t final. Și să nu cre-
deți că acest t final este lipsit de im-
portanță. T, o literă modestă, domnule,
pusă la coada alfabetului, iar în res-
pectivul cuvînt tot la coadă : nici n-o
auzi cînd pronunți : *Le saint*. Ascul-
tați *saint, saint*... Vedeți ? Nu se
aude t final. Un t mut. Și totuși, ce
literă măreață ! Știi de unde vine ?
T de la trunchi. domnule. Adică cel
cărui a îi lipsește acest t are o me-
teahună la trunchi, o suferință, o ma-
lădie. (*Pauză de efect.*) Îi e bolnavă
șira spinării. Umblă cu ea mereu în-
covoiață, pînă-n pămînt, oricît ar cla-
ma el că provine dintr-o familie să-
nătoasă, că are, deci, o origine sănă-
toasă... Mă-nțelegeți, nu ? Vorbesc fi-
gurat...

BEAUMARCHAIS : Am băgat de seamă.
Se cunoaște că sînteți fiul celebrului
jurnalist Jacques Coquaire.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Jurnalist
eu însumi și, precum se poate veri-
fica, deținut ca și tata. Spre norocul
meu, nu la Bastilia... Dar, cum vă spu-
neam, poate-ați remarcat, domnule
Beaumarchais, litera t are formă de
cruce. E un semn. Deci, cui îi lipsește
t final nu poate fi...

BEAUMARCHAIS : ...un sfînt.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Dumnea-
voastră ați spus-o. Eu aș adăuga : lipsa
acestui t din coadă poate să indice un
diavol. Dracul în persoană. Cum e
cazul lui Lesain al nostru.

BEAUMARCHAIS : Cred că exagerați
importanța ortografiei, domnule Jac-
ques Coquaire.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : ...Fiul...
 ...Jacques Coquaire-fiul, la fel de renumit ca tata... (Cu ușoară superioritate blazată.) S-o lăsăm baltă... În definitiv, credeți că este o mare deosebire între un sfânt și un drac ? Ce-i diavolul ? Ce-i diavolul ? — mi-aș permite să vă întreb, mult stimat domn. Diavolul este un alt biet nenorocit, căruia-i lipsește ceva ca să fie un sfânt : nu-și poate ține șira spinării dreaptă. Vorbesc în stilul gazetelor noastre clandestine (*subliniază*), citite cu nesat, dacă diavolul și-ar ține șira spinării dreaptă, s-ar pirla la inteligență ! Ce vă spuneam ? Îi lipsește un t final șira spinării neîncovoiată...

BEAUMARCHAIS : Așadar, Lesain...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : ...nu e Le Saint, Sfântul, ci un ticălos. Un linge-blide, un ciripitor, un turnător, o coadă de topor !...

BEAUMARCHAIS : Vorbești numai în metafore, amice. N-ai vrea să-mi traduci cele spuse, în franceza domnului Voltaire ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Ale cărui Opere complete ați început să le editați, realizare excepțională pentru care vă felicit din suflet...

BEAUMARCHAIS : Eu, unul, nu mă felicit deloc : un dezastru financiar...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Nu se știe niciodată pentru cât timp, stimat domn, cum nu poți ști care-i ciripitorul dintre noi doi...

BEAUMARCHAIS : De ce-i spui „ciripitor“ ? Avea Lesain glas frumos ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Un glas fermecător și fermecat. Glasul lui te imbia să cînți, să dai drumul la tot ce ai pe suflet. Fermecător, deci. În schimb, cînd începea el să ciripească, încînta auzul caraliilor, dar nimeni altcineva nu-l putea auzi... Deci, fermecat.

BEAUMARCHAIS : Și, asta-n limbajul dumneavoastră...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : ...și-al dumneavoastră, stimat domn, începînd cu ziua istorică de 7 martie 1785...

BEAUMARCHAIS : Ai dreptate, nu cred că-i o simplă vizită de curtoazie, la Saint-Lazare, făcută domnului Jacques Coquaire-fiul...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Vedeți, prea distinse domnule Beaumarchais, pentru că i-ați menționat pe turnători... Unii oameni au obiceiul de-a turna ulei pe rană. De-alde Lesain toarnă pe ea oțet îndoit cu saramură...

BEAUMARCHAIS : Cu alte cuvinte...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Cu alte cuvinte, spun numai minciuni pe socoteala amărăților de colegi de pușcă-

rie, să-i „încălce“ cîț mai bine și să iasă ei, turnătorii, basma curată. De altfel, ideea nu-i a lor : e rezultatul educației maselor de analfabeți, făcută de poliție, într-un stat regal totalitar.

BEAUMARCHAIS : Încercînd să mă inițiez în noul vocabular cu care văd că sint dator să mă obișnuiesc, aș spune că turnătorul îți pune ție pielea pe băț, să iasă el cu pielea nevătămată.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Foarte exact. Principiul lui este : de ce să plîngă mama, cînd poate plînge mîta ? Bag de seamă că, și-n vorbire, ca și-n dramaturgie, aveți excepționalul dar al preciziei în exprimare, stimat domn Beaumarchais...

BEAUMARCHAIS : Se pare că exprimarea prea răspîcată strică. Mie, cel puțin. Briciul „bărbierului“ meu mi-a provocat răni incurabile...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : În definitiv, de ce-ați fost arestat ?

BEAUMARCHAIS (*scoate o pelerină din lădă ; se așază pe aceasta ca pe un tron ; se înfășoară în pelerină ; mi-mează cele rostite*) : Închipuie-ți că Nunta lui Figaro a ajuns la peste 70 de reprezentații, ceea ce a deranjat conștiința critică a Majestății-sale. Așa că, jucînd cărți (*își asumă marea dezabuzată a regalității*), pentru că avea prea mulți ciripitori în jur care mă turnau, a luat asul — să-mi fie cu noroc — și, plin de haz, a-nmuiat pana-n călimară și a scris pe spatele cărții de joc : „Deîndată ce primiți această misivă, dați poruncă să fie condus *sieur* de Beaumarchais la Saint-Lazare. Omul acesta a ajuns cu mult prea insolent ; e un puștan prost crescut, care trebuie reeducat“. Iată-mă aruncat în singura temniță pariziană rezervată exclusiv tinerilor depravați, petrecăreților, curvarilor laici și călugărilor fustangii. La 53 de ani, amice, da, la 53 de ani, o glorie a Franței, îmbătrînită în necazuri și griji literare, ca să nu mai pomenesc de cele ale zilei de mîine !... „Un puștan prost crescut, care trebuie reeducat“...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Ați căzut sub imperiul unui principiu politic : compromite persoana, ca s-o poți stăpîni. Astfel, deși fără vină, gura lumii va amplifica rușinea faptelor pe care i-o atribuie individului, și oamenii de bine se vor feri de el. Izolat, nu mai are puterea să influențeze opinia publică. Discreditează-ți adversarii, pentru viața lor morală, și i-ai scos din arena publică.

BEAUMARCHAIS : Da, acesta este sistemul, și-i simt loviturile de cînd mă știu. (*Scoate pelerina și o aruncă în lădă.*) Mi-am făcut cufărul în grabă...

Ce copilărie ! Să-mi iau haine de lux, în loc să iau haine călduroase...

JACQUES COQUAIRE-FIUL (*glumește*, *ca să-l ajute să-și depășească depresiunea*) : Noroc că le-ai luat. Cum puteam altfel să-mi dau seama ce înseamnă măreția Curții franceze, eu, un biet lacheu, profesor de latină în timpul liber, adică atunci când nu sînt în pușcărie, bărbierul Preasfinției-sale Arhiepiscopul — că meseria-i brătară de aur pentru intelectual, dacă vrea să mănînce — și, în taină, autor anonim de gazete clandestine, trecute din mină-n mină, ca piinea caldă, vestind lumea viitorului, pe scurt...

BEAUMARCHAIS ...pe scurt, un nou Figaro ! Dar, să ne-ntoarcem la a treia metaforă folosită adineaori. De ce l-ai numit pe Lesain „coadă de topor“ ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL Dacă „turnătorul“ îți pune-n circă vini imaginare și șoptește la ureche celor care te vor face piftie — ca să folosim cît mai variat jargonul acestui distins așezămint de sub oblăduirea Majestații-sale —, nu devine „turnătorul“ coada ce asmută toporul asupra gîtului alb al nevinovatului ?

BEAUMARCHAIS Minunat ! Minunat ! Într-adevăr, minunat ! Montaigne spunea „De-aș putea să nu folosesc decît cuvintele care sînt utilizate în halele Parisului !“ Ei bine, deîndată ce voi ieși, dacă voi mai ieși vreodată, eu, unul, voi folosi în scris limbajul din temnițele aceluiași Paris !

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Foarte înțelept lucru, stimate domn. În temniță găsești mult mai mulți oameni cumsecade decît în hale, unde toți teșghetarii sînt niște pungași ordinari, care-și cumpără calești și palate-n provincie, furîndu-ne pe noi, care ne plătim hrana cu sudoarea frunții. Aici se vorbește adevărată limbă franceză !

BEAUMARCHAIS : Cea mai colorată !

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Dar și cea mai nobilă !

BEAUMARCHAIS Mi-a venit o idee. Nu crezi, amice, că limba cu care ne tot împuie capul nobilii mai presus de noi s-a cam învechit ? Că nimeni nu mai dă o para chioară pe palavrele lor ? Și c-ar trebui ei aduși în în locul nostru, să-nvețe limba autenticei nobleți ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Și dacă v-aș turna pentru această frază, prea-distinse domnule de Beaumarchais ?

BEAUMARCHAIS : Ți-ai încărcat sufletul cu un cap de prisos. Tot ce-am avut de spus omenirii, am spus-o. *Bărbierul din Sevilla și Nunta lui Figaro* sînt mărturiile mele. Acum mi-e totuna ce-o să se-ntimple. Aceste piese, dacă accepți să-ți încredințez o taină, sînt

ne-mu-ri-toa-re. Vor glăsi veșnic, în numele meu, chiar dacă, în loc să mă „torni“, m-ai vărsa la contul „lichidări urgente“ !

(*Se stinge lumina.*)

Tabloul 3

Cei doi. La fel.

BEAUMARCHAIS Auzi ! „Un puștan prost crescut, care trebuie reeducat“ ! „Cu mult prea insolent“ ! A fost o vreme, da, cînd a-ncercat să tatăl meu să-mi completeze educația...

(*Conul de lumină se mută nu departe de ei, îmbrățișîndu-i pe Meșterul André Caron și pe Doamna Caron.*)

MEȘTERUL ANDRÉ CARON (*furios*) : Ai plîns, femeie... (*Doamna Caron încuviințează.*) Ai bătut din picior... (*Incuvîntare.*) Recunoști ? ! Recunoști c-ai bătut din picior în fața soțului tău ? ! (*Idem.*) Auzi ! Să bată din picior ! Că dădea din miini cînd vorbeai, treacă-meargă... Zi-i „femeie“ și pace dă și ea din aripi, ca găina. Dar, să bați din picior... (*Sofia sa clatină din cap, necăjită.*) De aia ți-am făcut eu șase copii ? ! să ajung să bați din picior în fața mea ? ! Lucrez, muncesc, trudes, argătesc, robesc, sînt un sclav, un nimica, nopțile nu dorm tot pentru tine : să nu rămii cu prea puțini copii, totul pentru tine, pentru voi, pentru Lisette, pentru Fanchon, pentru Julie, pentru Tonton, pentru Marie-Josèphe...

DOAMNA CARON Pentru Marie-Josèphe, nu, că s-a măritat. Ți-am spus s-o tai de pe listă.

MEȘTERUL CARON ...pentru păcătosul ăsta de Plerre...

DOAMNA CARON (*incuviințează. Ca pentru sine*) : ...pentru tine...

MEȘTERUL CARON (*repetă, neatent*) : ...pentru mine... (*Se dezmeticește.*) Nu ! Nu ! Pentru mine, nu ! Eu n-am nevoie de fazani fripți, nici de limbi de privighetoare ! Nu ! Eu pot trăi...

DOAMNA CARON (*luîndu-i vorba*) și **MEȘTERUL CARON** (*continuînd*) : ...c-un codru de piine neagră și c-o stacană de apă chioară, fie ea și din șanț !

MEȘTERUL CARON (*întărește, mai energic, pentru că n-a fost lăsat să vorbească singur*) Din șanț, chiar din șanț.

AMBII (*în cor*) : Așa să-știi !

MEȘTERUL CARON : Da. Eu sînt Meșterul André Caron, Ceasornicarul Re-

gelui, și nu vreau s-ajung bătaie de joc în propria mea casă... și... *Madame*... să nu mai bați din picior în fața mea !...

DOAMNA CARON : Dar bine, meștere Caron, era de ris... Înșă, dac-aș fi ris, te-ai fi supărat...

MEȘTERUL CARON De ris ? De plîns ! asta era !

DOAMNA CARON Ba, de ris ! (*Îl imită.*) Dom'le Pierre: 1. N-o să mai cădeți în ispită de a-mi băga mîna-n teighea, n-o să..., n-o să..., și n-o să... Este de plîns, da ? De plîns ?

MEȘTERUL CARON : Ba bine că nu, că doar n-o fi de ris !... Cine fură azi un ou...

DOAMNA CARON : ...poate mîncă miine-un bou ! Că mult a furat Pierre, feciorul nostru, de la dumneata !

MEȘTERUL CARON : Suficient ca să-și îmbete toți prietenii o dată pe săptămînă...

DOAMNA CARON : Să le facă cînte c-un pahar, da, să-i îmbete, nu ! Și chiar dacă le-a dat două pahare, e semn că fiul nostru-i generos... Dar despre asta ce părere aveți, meștere Caron ? (*Imită.*) 2. Vara, scularea la..., iarna, la... et caetera, et caetera ! Și nu fiți hai-mana !

MEȘTERUL CARON : A puturoșit o viață-nțreagă pînă să-i dau să semneze un contract...

DOAMNA CARON A puturoșit ! Un copil, ce, Sfîntă Fecioară, îi puteai cere ?

MEȘTERUL CARON (*îngînd*) : Un copil... Copil ? ! Un copilăș îndrăgostit de slujnica hanului din colț, la treisprezece ani !!!

DOAMNA CARON Asta spun și eu un copil. N-a vrut el să se-omoare cînd a aflat că junca aia se mărită, și cînd i-a mai spus că e nițel cam necopt pentru ea ?...

MEȘTERUL CARON : Și dumneata, *madame* Caron, găsești firesc ca ditamai femeia, de 23, să se vadă obligată să-i comunice lui Pierre părerea ei că, la cei 13 ani ai lui, nu era copt încă să-i ceară mîna ? Și-atunci te mai miri c-am introdus punctul 3 în contract ?

DOAMNA CARON : De mult nu mă mai mir eu de nimic, meștere. Așa e : punctul 3... Era să uit. (*Imită.*) S-a zis cu birtul ! S-a zis și s-a mai zis ! Dar de femei nu s-a prea zis, că ți-era teamă, meștere, să nu te-nduplece, așa-i ? Știi mata ce știi... Așchia nu sare departe de trunchi ! Ce mi-e tatăl, ce mi-e fiul !

MEȘTERUL CARON : *Madame* Caron, nu îngădui, nu permit, nu dau voie !

DOAMNA CARON Hodoronc-tronc ! Parcă noi n-am auzit cum v-ați pe-

trecut tinerețile ! Parusul e-un tîrg, prăpădit ! Și, stînga știe prea bine ce face dreapta. Zidurile vorbesc, meștere... Au urechi, ochi și gură. Și, mai ales : memorie. Memoria ulițelor te acuză ! Dar, să lăsăm asta. Boacăna, meștere André Caron, ai făcut-o cu punctul 4. (*Imită.*) Muzica și tinerii n-au condus pe calea pierzaniei. Totuși, vă îngăduim să cîntați din violă și flaut, în zilele lucrătoare, și niciodată în cursul zilei ; nu-mi veți tulbura odihna, nici mie, nici vecinilor.

MEȘTERUL CARON Și ce e rău în asta ?

DOAMNA CARON : Ce e rău ? ! E rău : că cine l-a învățat să cînte din toate instrumentele din lume, cine l-a îndemnat să iubească muzica, cine l-a stat sfat și exemplu, dacă nu mata ? ! L-ai înnebunit pe bietul băiat trăiască muzica ! Jos muzica ! Regele a murit !

MEȘTERUL CARON (*bombăne*) : ...trăiască Regele...

DOAMNA CARON : Și concepe dumnealui și-un articol 5. (*Imită.*) Cît mai puține ieșiri în oraș și gata cu-nțîrzierile. Dacă Pierre, la 13 ani, voia să se-nsoare, ce-ai fi vrut să facă la 16, meștere ? să cînte ca motanii, pe acoperișul nostru ? ! Seara, nu, ziua, nu... Și poștești să nu dau din picior ? (*Imită.*) 6. Masa-i gratuită ; deci, ioc bani de buzunar.

BEAUMARCHAIS (*intră în cercul de lumină*) : Tată, ai vorbit cu *sieur* Lepaute ?

MEȘTERUL CARON A făgăduit că vine azi. Este interesat de invenția ta. Mi-a spus că, dacă face parale, te prezintă la Curte.

(*Beaumarchais iese din conul de lumină.*)

DOAMNA CARON Ne certăm prostește, meștere, pentru minunea asta de băiat. Nici nu s-a-implinit anul de cînd s-a pus serios pe muncă, și a și făcut o invenție. Cîte invenții ai la activ, meștere, în afară de contractul acela ?

(*Se stinge lumina ; alt con de lumină : asupra lui Beaumarchais și a lui Lepaute.*)

LEPAUTE (*îl ține pe Beaumarchais pe după umăr, făcînd cîțiva pași împreună*) : Interesant, foarte-foarte interesant ! Calculele par corecte. La lucru, tinere. Monsieur de Julienne mi-a comandat un ceas. Îi montezi dumneata mecanismul, exact cum mi-ai spus. Dacă merge, ești un om făcut...

(Beaumarchais și Jacques Coquaire-fiul, luminați. Vor interpreta diverse personaje : gura lumii.)

Tabloul 4

BEAUMARCHAIS Ai auzit de invenția lui Lepaute ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL : A revoluționat mecanismul ceasornicelor...

BEAUMARCHAIS : Majestatea-sa îi va acorda o rentă...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Auzi ! E unul care-și zice Caron-fiul. A publicat în *Mercure* o scrisoare în care-l acuză pe Lepaute că i-a furat ideea.

BEAUMARCHAIS : Am citit și eu. E bățios, puștiul. Nu se lasă călcat pe coadă. Dacă o fi avînd dreptate...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : C-a publicat în *Mercure* nu-i nimic, dar s-a adresat Academiei de Științe c-o reclamație.

BEAUMARCHAIS : Se zvonește că s-a și emis o ordonanță favorabilă, de Contele de Saint-Florentin. Academia de Științe se va întruni.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Academia de Științe se va întruni ?

BEAUMARCHAIS Academia de Științe se va întruni în urma reclamației unui țști-biști.

(Con de lumină asupra Meșterului André Caron și a Doamnei Caron. Există un scaun în scenă.)

DOAMNA CARON (foarte emoționată) : Meștere ! Meștere ! Fiul tău ! Fiul tău !

MEȘTERUL CARON : Ce e ? Ce-a mai făcut ? Ce s-a-ntîmplat ? O să mă bage-n mormînt ! Se duce de ripă munca mea de-o viață !

DOAMNA CARON : Meștere ! Ține-ți firea ! Stai jos ! Hai, stai jos !

MEȘTERUL CARON (se așază, ajutat de ea) : Nu mă speria ! Spune-mi ce se petrece !

DOAMNA CARON : A cîștigat !!! Caron-fiul a cîștigat împotriva celebrului Lepaute. Caron-fiul este numit Ceasornicar al Majestății-sale Regelui !

MEȘTERUL CARON : S-a dus naibii contractul nostru !

DOAMNA CARON : Și ce ți-am spus pînă acum nu-i nimic : a dăruit doamnei de Pompadour un inel care are-n loc de diamant un ceas. Mă-nțelegi ? ! Cel mai mic ceas din lume. Îl învîrtești o dată și merge 30 de ore !...

MEȘTERUL CARON Nici că-mi mai vād feciorul pe-acasă ! De-acu-nainte, madame Caron, dacă vrei să-ți sāruti fiul, faci o plimbare la Versailles, și ceri audiență...

(Se stinge lumina.)

La doi-trei metri de rampă s-a montat un nivel superior, din practicabile. Lumina specială și ușoara distanțare vor avea un efect de stampă de epocă. Scena Pâris-Duverney — Beaumarchais se joacă la nivelul de jos.

PÂRIS-DUVERNEY : Să nu crezi, tinere, că te urmăresc de azi-de ieri, în sfîrșit, doar de cînd frecvențezi Curtea. Nu. Deși habar n-ai cine sînt, eu te cunosc de pe vremea scandalului Lepaute. Dar, poate, s-ar cuveni să mă prezint mai întîi : sînt Pâris-Duverney.

BEAUMARCHAIS : Celebrul bancher ?

PÂRIS-DUVERNEY Să folosim termeni mai exacți. De ce „celebru” ? Un simplu bancher al Curții. Regele se bizuie pe punga mea, iar eu mă străduiesc să trăiesc dintr-a lui... Termeni precizi — afaceri trainice, așa e, tinere Beaumarchais ?

BEAUMARCHAIS : Sînteți cel mai în drept s-o spuneți, domnule Pâris-Duverney dormiți pe un munte de bani.

PÂRIS-DUVERNEY Greșit spus, amice. Dacă-aș dormi, aș risca să cad. Cu muntele de bani însă, cred că nu greșești. Un munte, e-adevărat. Totul e să poți preveni lunecările de teren... De-accea te și apreciez. Am remarcat că și dumitale îți plac înălțimile...

BEAUMARCHAIS E-adevărat, nu sufăr de-amețeli.

PÂRIS-DUVERNEY : După ce l-ai domolit pe Lepaute, ai cucerit-o pe doamna de Pompadour. Ea fiind în declin, ai ajuns profesor de muzică al fiicelor Regelui. Ai rănit un om în duel și, cu cîteva cuvinte, ți l-ai făcut cel mai bun prieten : murind, a refuzat să te denunțe. Te-ai căsătorit cu o văduvă bogată — află că eu i te-am lădat ; ți-ai însușit frumosul nume Beaumarchais de la o proprietate a ei și ai avut și norocul să rămii văduv curînd. Ocupi un post de frunte în regat. Acum ești și judecător. Îmi placi. Îmi placi, tinere, pentru că și eu m-am ridicat prin propriile-mi puteri.

BEAUMARCHAIS : Aud atîtea lucruri noi, domnule Pâris, încît nici nu știu cum să vă mulțumesc.

PÂRIS-DUVERNEY : La vremea cuvenită, vine și anotimpul recunoștinței. Pînă atunci, dă-mi voie să-ți înfățișez, în trei cuvinte, misiunea politică și comercială ce ți-a fost încredințată în Spania. Îți mărturisesc, cu modestie, că nu sînt străin de numirea dumitale.

(Cei doi se îndreaptă către o latură a practicabilului din fund. Pâris-Duverney este înghițit de întineric. Lumină pe

estradă. Marchiza de La Croix și Beaumarchais, în intimitate.)

BEAUMARCHAIS Scumpă marchiză, sînt la ananghie.

MARCHIZA DE LA CROIX : Din punctul meu de vedere te descurci remarcabil. Este adevărat că e un biet punct de vedere de alcov, al marchizei de La Croix, care te iubește.

BEAUMARCHAIS Ți-am spus de mil de ori : amorul e o artă...

MARCHIZA DE LA CROIX ...al cărei virtuoz ești.

BEAUMARCHAIS : În schimb, aș vrea să pot stăpîni la fel de bine și arta vieții. Dar, nu-mi merge. Granzii mă primesc cu enorme politețuri, mă lăudă neconștient, mă încredințează că-mi invidiază spiritul de afaceri și, după ce plec, îmi încurcă-n spate toate ițele pe care m-am străduit să le descurc, făcîndu-mi inutil orice efort. De opt luni mă zbat să obțin contractul pentru Franța, de opt luni nu mă aleg decît cu cuvinte pompoase și cu revelații adînci...

MARCHIZA DE LA CROIX : Și, pentru că ai uitat iubirea și te frămîntă lucrurile serioase, spune-mi — rolul intrigantului l-ai pregătit, scumpul meu afacerist incult ?

BEAUMARCHAIS : Afacerist, da ! Scump, cu atît mai mult ! Dar, de ce incult ?

MARCHIZA DE LA CROIX Pentru că dacă nu înveți nimic din toată literatura spaniolă pe care o înghiți pe nemestecate, cum ai făcut înainte cu sute de tomuri franțuzești, ajungi să te lupți cu morile de vînt, iubite Pierre Caron de Beaumarchais, alias Don Quijote !

(Se stinge lumina, se aud cîteva măsuri din celebra arie a lui Don Basilio. Pe acest fundal...)

VOCEA : „Calomnia, domnule ? Habar n-aveți ce disprețuiți ; am văzut cu ochii mei oamenii cei mai vestiți pe punctul de a fi covîrșiți de ea. Cine naiba să-i reziste ?”

(Lumina se reaprinde.)

BEAUMARCHAIS : Degeaba aș calomnia eu un nobil sau altul. Se acoperă unii pe ceilalți, ca fiii aceluiași tată, ce sînt ; lipsa de interes pentru binele public : aceasta-i caracterizează. Dealtfel, nici n-ar fi nevoie să-i calomniez : e suficient să spun adevărul... Dar cui să-l spui ?

MARCHIZA DE LA CROIX Nu-i nevoie, Beaumarchais, să-l spui nimănui. Azi, adevărul a ajuns o insultă personală. Voi vorbi eu. Insulta adusă de o femeie este și ea socotită o pro-

vocare ; dar, există provocări și provocări, nu ?... Ții minte propunerea pe care ți-a făcut-o aventurierul ăla de Pini, valetul lui Carol al III-lea ?

BEAUMARCHAIS Ziceai să nu mai glumesc pe tema asta...

MARCHIZA DE LA CROIX Pentru că voiam să chibzuim la ea serios...

BEAUMARCHAIS : Accepți să fii prezentată regelui Spaniei ?

MARCHIZA DE LA CROIX : Din moment ce asta-ți poate rezolva afacerile, bunul meu Pierre, o s-o fac peîntre tine...

BEAUMARCHAIS : Și... soțul tău ?

MARCHIZA DE LA CROIX Aș fi mîndră să-i pot obține și lui măcar o decorație...

(Se stinge lumina. Con nou de lumină : Jacques Coquaire-fiul și Beaumarchais.)

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Măcar a folosit la ceva comerțul sentimental al marchizei ?

BEAUMARCHAIS : Da. Mi s-a scurtat vizita în Spania. Am fost vestit că „plăcerea” Regelui era să mă știe cît mai departe, preferabil în țara natală. Așa că m-am întors la curtea lui Ludovic al XV-lea, fără să izbutesc altceva decît să-mi golesc punga.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Trebuie să fi fost o lovitură pentru Franța...

BEAUMARCHAIS : O lovitură ? De ce ? Uitaseră de mine. Nimeni nu mai știa pentru ce plecasem, nimănui nu-i păsa. Mi-a spus-o Păris-Duverney, de cum am sosit. Și m-a și antrenat într-o afacere strălucită, care avea să se transforme în cel mai mare faliment al vieții mele.

JACQUES COQUAIRE-FIUL (ezitînd) : Mi-ai spus ceva de Pauline...

BEAUMARCHAIS Pauline ? Eeeh, Pauline... Chiar ți-am vorbit de ea ?

(Lumina scade. Un nou con de lumină o dezvăluie pe Bătrîna doamnă.)

BĂTRÎNA DOAMNĂ : Dragul meu Pierre, dac-ai ști cîtă nevoie am de un sfat bun, de un sfat serios..., de sfatul tău, Pierre...

BEAUMARCHAIS (intră în cercul luminii ; plecăciune) : Sînt oricînd gata să sar în ajutorul frumuseții...

BĂTRÎNA DOAMNĂ Chiar cînd frumusețea s-a trecut ?

BEAUMARCHAIS : Nu ne-ntoarcem cu toții privirea către gloriile trecutului, iubită prietenă ?

BĂTRÎNA DOAMNĂ : Adevărat... Contemplăm trecutul și cucerim viitorul...

BEAUMARCHAIS : Despre care viitor vorbiți ?

BĂTRÎNA DOAMNĂ O mîlădiță a viitorului...

BEAUMARCHAIS O mlădiță din trunchiul dumneavoastră, frumoasă prietenă ?

BĂTRÎNA DOAMNĂ Dintr-un trunchi înrudit.

BEAUMARCHAIS Dacă-i adevărat că așchia nu sare departe de trunchi, o voi ajuta ca și când ați fi dumneavoastră înșivă...

BĂTRÎNA DOAMNĂ E mult mai prețioasă ! Eu sint o scoică bătrînă, nepoata mea este perla din sufletul meu. Șaptesprezece ani, Pierre...

BEAUMARCHAIS Șaptesprezece primăveri...

BĂTRÎNA DOAMNĂ ...și necazuri cît pentru cincizeci...

BEAUMARCHAIS : Nu trebuia să vă deranjați venind la mine. Oricînd aș fi alergat eu însumi în ajutorul tinerei... tinerei...

BĂTRÎNA DOAMNĂ : ...Pauline.

BEAUMARCHAIS (rostogolește numele în gură) : Pauline ! Pauline ! Pauline ! Nici că se poate mai frumos ! Cînd vă găsesc pe amîndouă acasă sau, dacă dumneavoastră aveți treabă, măcar pe ea ?

BĂTRÎNA DOAMNĂ Eu gîndeam că n-o să vrei să vii pînă la noi, ocupat cum ești, așa că...

BEAUMARCHAIS : ...așa că...

BĂTRÎNA DOAMNĂ ...am socotit...

BEAUMARCHAIS : ...ați socotit...

BĂTRÎNA DOAMNĂ : ...să ți-o aduc...

BEAUMARCHAIS : ...să mi-o aduceți...

BĂTRÎNA DOAMNĂ : ...aici...

BEAUMARCHAIS : ...aici... pe...

BĂTRÎNA DOAMNĂ și BEAUMARCHAIS (între-un glas) : ...Pauline !

(Bătrîna doamnă se scotocește pe sub crinolină. Beaumarchais devine curios. Fără a-și schimba locul, se apleacă și el în direcția în care caută ea. Capul Paulinei apare, vizibil numai publicului, la douăzeci de centimetri de sol, în spatele Bătrînei doamne. Jocul continuă. Pauline, în patru labe, apare, între mătusa ei și Beaumarchais.)

BEAUMARCHAIS (o vede ; o ia binișor de o ureche și o înalță. Bătrînei Doamne) : Nu cumva căutați acest obiect ?

BĂTRÎNA DOAMNĂ : Vai !... Ce m-am speriat ! Credeam c-a fugit. (O sărută pe ambii obraji pe Pauline. Îi aranjează coafura, veșmintele) : Această-i perla mea, iubite prietene !...

BEAUMARCHAIS : Dacă-ș fi femeie, aș atîrna-o de un lăntșor, în dreptul inimii...

BĂTRÎNA DOAMNĂ : Chiar că merită pusă-n lănt...

BEAUMARCHAIS : Prefer să cred c-ar merita să fie pusă lingă inimă... (Pauline se strîmbă către public. Lumina se stinge ; se aprinde în altă parte a

scenei, unde nu se află nimeni. Beaumarchais se îndreaptă într-acolo. Ca și cînd s-ar adresa cuiva) : Te-am ales pe tine, iubite verișorule, pentru că ești ruda mea cea mai discretă. (Pe următoarele cuvinte, privire de conivență publicului.) Nimeni nu te vede, nimeni nu te-aude. Pichon de Villeneuve, tu ești un fel de om invizibil ! (Gestul de a stringe pe cineva la piept, de a-l săruta pe ambii obraji, de a-l depărta de sine și a-l privi cu dragoste, apoi din nou de a-l stringe la piept. Îl bate pe spate.) Vinjos ca totdeauna ! De un om sănătos ca tine am nevoie, să poată întîmpina toate greutățile și să trăiască o sută de ani. Pichon ! Pichon ! Sint îndrăgostit ! O cheamă Pauline. Are șaptesprezece ani, o proprietate pe cîste în Saint-Domingue, unde intenționez să mă retrag împreună cu ea, o proprietate minunată, dar în întregime ipotecată și ruinată. Am dat dispoziție să ți se elibereze 80.000 de franci. Vei pune proprietatea pe picioare, ți vei cumpara și tu una acolo, dacă-ți place, și vom fi fericiți. Stai ! Nu pleca ! Ai grijă de banii mei ! În afara celor cu care mă duc în Spania, nu mai am o lețcaie. Și (duce degetul la buze), fii discret !... Să nu te vadă nimeni, să nu te audă nimeni... (Se întoarce către Jacques Coquaire-ftul.) A fost atît de discret, că a murit pînă-n cîteva luni și mi s-a dus de ripă toată averea... (Se stinge lumina și se reaprinde unde apăruse Bătrîna doamnă. Aici se află Pauline, care-l sărută pe Cavalerul de Séguirand. Beaumarchais, îndreptîndu-se către acest cerc de lumină) : Pauline ! Pauline ! Am sosit din Spania, în sfîrșit !

PAULINE (se desparte de Cavaler ; se aranjează ; îi sare de gît lui Beaumarchais) : Dragul meu ! Dragul meu pîsoi iubit... Cît de mult mi-ai lipsit ! Ce dor mi-a fost de tine !... Cît am suferit...

BEAUMARCHAIS ...cu domnul ?

PAULINE : Vai, dar cum poți vorbi așa ? E Cavalerul de Séguirand ! O curtează pe sora ta, pe Julie ! (Îl sărută pe Cavaler pe obraz.) Curînd, foarte curînd, vom fi cumnați... Ah, ce bine-mi pare ! (Din nou îl sărută pe Séguirand.)

(Lumina se stinge. Lumină pe Jacques Coquaire-ftul.)

BEAUMARCHAIS (venind lingă Jacques Coquaire-ftul) : Să adaug că Julie a rămas fată bătrînă ? că Pauline s-a măritat cu de Séguirand ? că am redus cît a fost omenește posibil suma folosită pentru refacerea proprietății din Saint-Domingue, astfel încît soțul ei nu mi-a mai datorat decît

24.500, pe care, dealfel, nu i-am primit nici pină astăzi, deoarece de Séguirand, om de treabă, a şters-o, la un an de la căsătorie, pe lumea cealaltă. pe urmele lui Pichon de Villeneuve, prea discretul meu văr ?... Mai este de mirare că, înşelat în dragoste, nebăgat în seamă în treburile publice, falimentar în toate direcţiile, şi, mai ales, auzind vîntul cum îmi şuieră tot mai aiurea prin pungă, mai este de mirare, zic, că eu care am scris, de dragul artei, atîtea piese muzicale, atîtea poezioare, atîtea scenete teatrale de salon, mi-am pus ultimele nădejdi în succesul dramaturgului şi am scris o capodoperă care a căzut cu brio ? ! *

JACQUES COQUAIRE-FIUL Confidenţial, v-aş întreba, distins domn, strict confidenţial. S-a jucat *Eugenia*... Şi, rezultatul ?

BEAUMARCHAIS : Mă aşteptam să-mi refac averea. Fiasco total. Încăpăţinat,

* Din lipsă de spaţiu nu vom da, în continuare, fragmentul din *Eugenia* (scena scrisorilor — II, 1, 2) care ar trebui interpretat cu o lumină specifică.

cum începi să bănuieşti că sînt, am lansat, în 1770, altă premieră *Cei doi prieteni*.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Ah, mi-aduc aminte. Palissot a scris despre ea două versuri memorabile. (*Tuşeşte-ntr-o parte, cu subînţeles.*) „Beaumarchais-i prea obscur să fie-atrăgător, / Ca o maimuţă îl imită pe Diderot de zor”.

BEAUMARCHAIS Trebuie să recunoşti că ce-i al lui e-al lui. Aceste versuri vor rămîne în istorie ca o pildă vie de lipsă a simţului metric. Şchioapătă ca nişte invalizi de război.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Ai zice c-au trecut prin mîna temnicerului nostru şef, care le-a „dres”.

BEAUMARCHAIS Ca să mă-ncurajeze, un spectator a scris pe afiş, sub titlul *Cei doi prieteni*...

(Se aprinde un spot, într-un colţ.)

SPECTATORUL (cu faţa la public, cu limba scoasă, scrie cu degetu-n aer) : „De un a-u-tor că-ru-ia nu i-a rămas nici-u-nul...” (Se strîmbă şi dă cu tifla spectatorilor.)

CORTINA

ACTUL al II-lea

Tabloul 5

Aceeaşi lipsă de decor. În scenă, două conuri de lumină, unul asupra lui Beaumarchais, care şade pe un scaun, cu faţa la rampă, celălalt asupra lui Pâris-Duverney, care, şi el, şade pe un scaun, cu spatele. Cum stă, nu poate fi recunoscut. Lîngă Pâris-Duverney, în picioare, o tîndră slujnică ; aceasta, cu faţă la public, îi va citi cu glas tare. Ambii, ea şi Beaumarchais, citesc, alternativ, corespondenţă.

FATA (descifrează cursiv, dar, la obscurităţile voite ale mesajelor cifrate, se opreşte, recurge la grimasă şi stupoare) : Copila mea, citeşte ceea ce-ţi trimit şi vesteşte-mă asupra părerii tale. Ştii prea bine că într-o chestiune de natură aceasta nu pot hotărî nimic fără tine. Folosesc în scris stilul nostru oriental, din pricina căii pe care îţi parvine giuvaerul ăsta de epistolă. Spune-mi părerea ta ; dar fă-o degrabă, că lucrurile se precipită. Adio, iubirea mea, te sărut cu foc.

(A rămas într-o poziţie aproape crăcănată, către care au împins-o dificultăţile textului şi uimirea. Pâris-Duverney, după o oarecare pauză, se ridică încet, foarte încet, în continuare cu spatele la public, se lungeşte, se subţiază, tot creşte, iar cînd nu mai are ce să se întindă, rămîne ţeapăn. Brusc, se cocirjează şi începe să dea ocol cercului de lumină, sprijinit într-un baston ; e foarte ramolit. Mişcări din cap. Opriri. Bătăi din baston, întoarcerea lui la spate pentru a-şi lovi cu el fesele, pantoful etc. Fata îi arată o nouă scrisoare. Scena se reia.)

FATA (citeşte) : Mi-e greu să-nţeleg cum s-a ajuns la această idee... (Continuă prin mimarea lecturii.) Mi-e teamă că-i anevoie de izbîndit. O ard.

PÂRIS-DUVERNEY (repetă jocul. Se apropie de Fată. Vocea, la început, îi este teribil de piţigăuită. La reluarea propoziţiei, glasul i se drege, rămî-nînd acela al unui om de 80 de ani, dar plin de energie) : Stai jos, fetiţo ! Stai jos, fetiţo ! (Fata întoarce scaunul la public şi se aşază. Pâris-Duverney se depărtează un pas, se lasă

foarte pe spate și împinge bastonul către ea, în aer): Scrie! (Fata scrie. Folosește pandă, călimară și hirtie imaginare. Va relua cuvintele lui.) Hm! Hm! Miine...

BEAUMARCHAIS (citește, în timp ce celălți doi încremenesc): Miine, între ceasurile cinci și șase. Dacă nu voi fi sosit, va trebui să mă aștepti. (Se ridică și pleacă, hotărât, către arlechinul opus.)

PĂRIS-DUVERNEY (pleacă; plin de prudență; oprindu-se; mergind pe virfuri; ghemuindu-se cu genunchii la gură; sculându-se cumplit de anevoie; lîpindu-se cu spatele de un zid imaginar și contopindu-se cu acesta; în sfîrșit, mimînd toate peripecțiile unei persoane urmărite pe străzile Parisului. Cînd îl vede pe Beaumarchais, începe să vorbească, temîndu-se să nu fie auzit de vreun urmăritor prezumtiv): Sărmanul meu prieten, sînt prea bătrîn. Nu? Prea bătrîn... Sînt prea slab. Nu? Prea slab... Nu mă mai pot mișca în libertate. Nu? Nu mă mai pot mișca... De șase luni, de șase luni, nepotul meu locuiește cu mine. Nu? Nepotul meu... E o hienă. Nu? O hienă... E-un șacal. Nu? Un șacal... E-o cîrtiță. Nu? O cîrtiță... Dar, ce pot face? L-am desemnat moștenitor. Nu? Moștenitor... Dacă mi-e moștenitor, l-am luat în casă. Nu? În casă... (Izbucnește.) În casă cu mine! Că, trebuie să-și păzească averea. Nu? Ave-rea... Și-așa... s-a zis cu libertatea mea. (Scutură palmele, una de cealaltă.) S-a zis... cu... libertatea mea... (Discret. Visător.) S-a zis... Mă jenez... pînă și să primesc o femeie...

BEAUMARCHAIS: Dar, trebuie încunoș- tiințat, iubite amice, trebuie încunoș- tiințat că sîntem asociați, că avem in- terese comune, că...

PĂRIS-DUVERNEY ...și că. I-am comu- nicat că, că și că.

BEAUMARCHAIS: Iar el?

PĂRIS-DUVERNEY: Iar el comunică oricui vrea să-l asculte, că te de-tes- tă! Că te-ar face chiseliță! Că se va strădui cît îi stă-n putință să te-nde- părteze de mine! Că, fiind o hienă, un șacal, o cîrtiță — nu el, despre dumneata este vorba —, te va-ngropa cu orice chip. Ce vrei? Ăsta-i nepo- tul meu, La Blache, și bine faci că te abții să-l întilnești și, mai ales...

BEAUMARCHAIS ...că te evit pe dum- neata!...

PĂRIS-DUVERNEY: ...că mă eviți pe mine. Așa că nu te bizui să ne vedem prea des. Nu? Prea des...

BEAUMARCHAIS Nici nu mă pot plînge că m-ai ostenit cu întîlnirile...

PĂRIS-DUVERNEY ...Vom continua pa- sionanta noastră corespondență...

BEAUMARCHAIS: ...Rămii „copila mea iubită”... Dar...

PĂRIS-DUVERNEY Dar?

BEAUMARCHAIS: Dar, cum facem să-mi recuperez banii?

PĂRIS-DUVERNEY Banii? Mda, banii. Așa e. Toate la vremea lor, iubite prietene.

(Se despart. Beaumarchais se îndreaptă către Jacques Coquaire-fiul. Lumina îl urmărește. Păris-Duverney iese.)

BEAUMARCHAIS (lui Jacques Coquaire- fiul): Cînd a vrut să ne-ntîlnim să-mi dea banii, eram bolnav copt; febră, nădușeli, delir. Cînd am început să mă vindec și am vrut să-l văd din nou, murise...

(Se micșorează lumina. Spot asupra lui La Blache. Beaumarchais va evolua ală- turi de el.)

LA BLACHE: Stimate domnule notar, am văzut actul. Semnătura nu aparține răposatului Păris-Duverney, unchiul meu. E un fals.

BEAUMARCHAIS „Am lucrat la dom- nul Păris-Duverney, de copil. Bineîn- țeles că este semnătura sa”, a zis un funcționar bătrîn.

LA BLACHE: Îl urăsc pe Beaumarchais așa cum își poate iubi un bărbat fe- meia.

JACQUES COQUAIRE-FIUL Beaumar- chais, te-ai ales cu banii, ori cu spîn- zurătoarea?

BEAUMARCHAIS Îmi spuneam că dacă mă spînzură, se rupe funia.

LA BLACHE Domnule judecător, n-aș vrea să vă lăsați indus în eroare de aparențe și să vă lăsați influențat de ele în procesul pe care-l veți judeca în curînd. Beaumarchais, mitocanul ăsta care-a fost izgonit de tat-su de la 16 ani, pentru furt și desfrii. și care-a ajuns hamal, jongler la bilci, ucigașul primei sale soții, și care i-a dat șoricioaică celei de-a doua; tri- șor în Spania, și-a pierdut și bruma de reputație ce-i mai rămăsese, l-a extorcat pe unchiul meu de ultimul bănuț, a fost alungat de fiicele Ma- jestății-sale, e o haimana ordinară etc., etc., etc. Punct. (În timpul celor ce urmează, La Blache dispăre.)

BEAUMARCHAIS Tună și fulgeră, Jo- seph Alexandre Falcoz de La Blache. Asudă, zbate-te, frămîntă-te, tirăște-te, zvîrcolește-te; muncește cu gura, mî- riile. schiaună, latră, tușește, zbiară, urlă, mugește, ragi; încruntă-te, scă- lămbăie-te, dă din mîini. dă din coa- te. dă din picioare. strîmbă-te și fă ca toți dracii; chitcăie, miaună. tipă, pierde-ți glasul; șerpuiește. umblă-n genunchi, umblă pe brînci, sari ca

broscoiul, topăie ca iepurele, saltă ca leul; innoadă-te, deznoadă-te, înțepe-nește și descleștează-te; topește-te și îngheață; curgi și încremenește; fărîmă-te și te-adună; pledează, pleși, în special, fii maimuță, cum te-a gâlbenește; fă-te canar cîntător, ciocirile și privighetoare; fă-te ris, lup, panteră, fă-te ploșniță și elefant, și în special, fii maimuță, cum te-a făcut mămica-n patul ei preacinstit, unde-n afara tatălui tău și-a generalului său n-a mai dormit decît restul regimentului și flota Majestății-sale, cîteva mii de cavaleriști și, cînd aveau loc, mai multe zeci de mii de spadasi ai Franței; căznește-te, icnește, screme-te, încordează-te, poate-o să feți o dovadă ce să-ncline balanța Justiției în favoarea ta, izmenitură de scîrnăvie ! Pină atunci, eu scriu *Bărbierul din Sevilla* !

JACQUES COQUAIRE-FIUL Doi ani a durat s-o scrieți ?

BEAUMARCHAIS (*asezîndu-se lingă el*) : Doi ani. Ca și procesul cu La Blache. Primul.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Primul ?

BEAUMARCHAIS Păi, ce ? Crezi c-a fost fericit c-am cîștigat eu ? ! A făcut apel.

GLASUL TEMNICERULUI-ȘEF Băăă... Beaumarchais ! ! Băăă !..

JACQUES COQUAIRE-FIUL Acu e-acu, prietene...

TEMNICERUL-ȘEF (*intră grăbit*) : Băă, Beaumarchais. Iote ce scrie-aici, în documente... Băă, tu ai mai fost închis... Așa-i ? Să nu tăgăduiești, că știi tot. Da' vreau să te-aud pe tine că recunoști. Ai fost sau n-ai fost ?

BEAUMARCHAIS : Nu-i nici un secret. Sau. ca orice secret, îl știe tot Parisul.

TEMNICERUL-ȘEF : La For-l'Evêque. bă ?

BEAUMARCHAIS : La For-l'Evêque.

TEMNICERUL-ȘEF : ...să trăiți...

BEAUMARCHAIS : Și dumneavoastră...

TEMNICERUL-ȘEF Ce-ș... șmecher, domnu' ?... Am mai văzut noi și alți 'telectuali ca tine, și tot le-a dat borșu' pe nas. Ba chiar mai ușor ca la mocofani. Că 'telectualii are nasu' pe sus și-l țintești mai bine ! (*Ride.*) Ai noroc c-am venit cu altă treabă, că tare mi-ar place să văd culoarea borșului tău. Trebe să completez fișa. Așa că bagă-ți mințile-n cap și răspunde la-ntrebări. Fii atent ce răspunzi, că dosaru' ăsta te urmărește toată viața prin gherle. Dacă răspunzi cînstit, ți se lartă toate. Vorba vine. Așaaa !... Îl cunoști pe ducele de Chaulnes ?

BEAUMARCHAIS : Bineînțeles. Am fost prieteni buni, pină...

TEMNICERUL-ȘEF Nu mă-ncurca. Ce-nseamnă asta ? ! Da, nu sau nu e cazul.

BEAUMARCHAIS : Nu e cazul să vă spun dumneavoastră. (*Jacques Coquaire-fiul tușește semnificativ, să-l tempereze.*)

TEMNICERUL-ȘEF : Ce-ai spus ? Mă, tu ești țicnit de-a binelea ? Vrei să-mi las treburile și să te cotonogesc ?

JACQUES COQUAIRE-FIUL Nu vă su-părați, domnule Temnicer-șef, domnul de Beaumarchais vrea să rămînă discret în privința treburilor care-i implică pe alți domni nobili.

TEMNICERUL-ȘEF Tot respectul pentru nobili, dar ce-am eu cu discreția lor ? Faptele, pentru mine faptele contează. Fii atent, Beaumarchais, și nu călca-n străchini. Îl cunoști pe ducele de Chaulnes ? Da ? Nu ? Sau nu e cazul ?

BEAUMARCHAIS (*plictisit*) : Da, da, da.

TEMNICERUL-ȘEF : O singură dată-i destul. V-ați certat ?

BEAUMARCHAIS : O singură dată mi-a fost destul...

TEMNICERUL-ȘEF : Motivul ?

BEAUMARCHAIS : Femeia...

TEMNICERUL-ȘEF A ta sau a lui ?

BEAUMARCHAIS : Pină atunci, a lui. După, a nimănu.

TEMNICERUL-ȘEF : Povestește amănunțit ce s-a-ntîmplat.

BEAUMARCHAIS : Apare-n dosarul anchetei.

TEMNICERUL-ȘEF : Bă, aici eu sint *mama* anchetei. Dă-i drumul !

JACQUES COQUAIRE-FIUL (*rugător*) : Domnule de Beaumarchais... Prietene... (*Mai încet.*) Povestîți-mi mie...

BEAUMARCHAIS : De Chaulnes se certase cu Mademoiselle Mesnard ; definitiv. Intr-o zi, ea m-a invitat să-l fac o vizită. Plecînd de la ea, pe trepte, de Chaulnes. (*Arogant.*) „Bună-ziua, domnule”, zice. (*Ironic.*) „Bună ziua, domnule”, zic. „Cum o mai duceți cu viața... ?”, adaug, și era cît pe ce să continui : „...cu viața sentimentală ?...” A simțit ironia. Am mers la judecătorie... (*Lumina se stinge. Se aprinde în alt loc al scenei : o bancă fără spe-tează ; Tinăru Braconier, în zdrențe, șade pe ea. Apare Beaumarchais, judecător. Ia loc la o masă simplă, în fața acuzatului. La intrarea lui, Braconierul s-a ridicat. Beaumarchais îi face semn să se așeze*) : Va să zică, ai pus capcane pentru iepuri ?

TÎNĂRUL BRACONIER : Eu ? Nu !

BEAUMARCHAIS : Dar, cine ? Eu ?

TÎNĂRUL BRACONIER Asta nu pot ști eu...

BEAUMARCHAIS : Foarte logic.

(*Spot pe Temnicerul-șef.*)

TEMNICERUL-ŞEF : Îți place și tie lo-
gica. Ești cineva, bă. Las' că dac-avem
timp, te perfecționez eu...

(Se stinge spotul.)

BEAUMARCHAIS : Află că eu n-am pus
capcane.

TÎNĂRUL BRACONIER : Vă felicit. Nici
eu nu pun.

BEAUMARCHAIS : Te felicit. Totuși, te
afli-n fața judecății, pentru braconaj,
dacă nu te superi...

TÎNĂRUL BRACONIER : Nu mă supăr.
Puteți continua.

BEAUMARCHAIS : Ascultă ! Știi în fața
cui te afli ?

TÎNĂRUL BRACONIER : Cu voia dom-
niei-voastre, a unui autor dramatic
celebru...

BEAUMARCHAIS (puțin surprins, dar
redobîndindu-și stăpînirea de sine) :
...prin înjurături...

TÎNĂRUL BRACONIER (joacă teatru ;
îl fletează) : Nu din partea mea. Eu
sînt un admirator.

BEAUMARCHAIS (mucalit) : Foarte lo-
gic.

(Spot pe Temnicerul-șef.)

TEMNICERUL-ŞEF : I-ai zis-o, Beau-
marchais ! Ai cap, nu glumă !...

(Se stinge spotul.)

BEAUMARCHAIS : Dar, cu iepurii, cum
stai ?

TÎNĂRUL BRACONIER : Doi-trei, pe
săptămînă...

BEAUMARCHAIS : Îi vinzi ?

TÎNĂRUL BRACONIER : Ce-s prost ? !
Și mie-mi place carnea bună...

BEAUMARCHAIS : Dar, cum îi prinzi ?

TÎNĂRUL BRACONIER (înfatuat) : Nu-i
prind. Îi împuşc.

DUCELE DE CHAULNES (apare, scos din
mînți) : Te-mpuşc ! Te-mpuşc, ticălo-
sule ! Ți-arăt eu să rîvnești la femeia
mea !

BEAUMARCHAIS : Domnule duce de
Chaulnes, vă aflați în fața unui tri-
bunal !

DUCELE DE CHAULNES : Ba-n fața
unui criminal pe care o să-l omor !

BEAUMARCHAIS : Omoară-ți puricii,
mai bine, domnule ! Dar, operația asta
te poftesc s-o faci afară !

DUCELE DE CHAULNES (scoate la ivea-
lă un pistol) : Ori vii cu mine să ne
batem în duel, ori te-mpuşc ca pe-un
iepure !...

BEAUMARCHAIS : Sînt neînmormat, dom-
nule. Binevoiți să mă-nsoțiți a easă. (În
trecere, Tînărului Braconier.) Acum,
învăț și tu ce-nseamnă... „braconajul
de persoane fizice”. (Se stinge lumina.
Nou con de lumină, în altă parte a
scenei : o masă încărcată de bundăți.
Apar : Ducele de Chaulnes și Beau-

marchais. Beaumarchais, conducîndu-l
și împingînd scaunul, să-l ajute să
se-așeze) : Iubite duce, dacă tot ne
aflăm la mine, află că nu sînt obiș-
nuit să prînzesc singur. Așadar, ești
invitatul meu.

DUCELE DE CHAULNES : Chiar mi-era
foame.

BEAUMARCHAIS : Și eu mă gîndeam :
de ce să-l omor cu burta goală ?...

DUCELE DE CHAULNES : Eu, unul, pre-
fer să te păgubesc înainte de a te
ucide.

BEAUMARCHAIS : Așadar, mîncînd,
amîndoi ne îndeplinim scopurile de
taină, și toată lumea e mulțumită...

DUCELE DE CHAULNES : Nu, pînă nu te
vîd scîldat în sînge !

BEAUMARCHAIS : Bineînțeles. La fel
gîndeam și eu. Dar te vedeam pe
dumneata în locul pe care mi-l re-
zervi...

DUCELE DE CHAULNES : Un vin exce-
lent. De cînd e ?

BEAUMARCHAIS : 1753.

DUCELE DE CHAULNES : Un buchet de
douăzeci de ani... (Pe gînduri.) O să
puți a hoit mult mai curînd.

BEAUMARCHAIS (scoînd o muscă din
mîncare) : Vezi musca asta ? I-a luat
mai mult timp să sucombe în stufat
decît o să-ți ia dumitale să mori în
virful spadei mele.

DUCELE DE CHAULNES : Beaumar-
chais, simt c-am mîncat destul.

BEAUMARCHAIS : Încă nu suficient,
amice, ca să ne împăcăm...

DUCELE DE CHAULNES : Să ce ? Tu
spui asta ? tu, care mi-ai furat iu-
bita ?

BEAUMARCHAIS : Mademoiselle Mes-
nard e o femeie liberă. V-ați despăr-
țit de mult.

DUCELE DE CHAULNES : O femeie
care m-a iubit nu mai poate fi nici-
odată liberă. Trebuie să mori. Ți-o
cere onoare.

BEAUMARCHAIS : Doar atît ?

DUCELE DE CHAULNES : Te previn că
dacă nu-ți iei spada...

BEAUMARCHAIS : Și eu te previn că
dacă mi-o iau, s-ar putea să-ți iau
și... (Semn de tăiere a beregatel. Vede
pe o tavă o scrisoare.) Ah ! o scrisoa-
re... Nu te superi dacă... (Rupe sigi-
liul. Vrea să citească.)

DUCELE DE CHAULNES (ii smulge
scrisoarea și o aruncă) : Destul cu
gluma ! Scoate spada !

BEAUMARCHAIS : Am mîncat, am
băt...

DUCELE DE CHAULNES : A sosit clipa
să mori ! (Scoate spada din teacă.) Si,
pentru că ești prea laș ca să pui mîna
pe armă, te voi străpunge ca pe-un
șobolan !... (Se năpustește asupra lui.)
BEAUMARCHAIS (fuge în jurul scenei,
urmărit de celălalt. Apucă. Aîn oonană,
un sfesnic și vâtratul. Se apără cu ele.

In dină, urmă, Beaumarchais îl dezarmează pe duce, care-i sfișie hainele, îl zgîrie, se luptă cu palmele, pumnii și picioarele): Săriți! Jean! Jacques! Oameni buni! Săriți! Nebunul! (Ducele de Chaulnes îl dezarmează la rîndul său. Apar slugile, care mai curînd urmăresc lupta decît intervin.)

BEAUMARCHAIS: Puneți mina pe el! Oprîți-l! Nu vedeți că-i bun de legat? Vreți să rămîneți fără simbrîie?!

DUCELE DE CHAULNES (poate rosti orice alte amenințări și injurii de tipul): Ticălosule! Îți iese spada prin fund, dacă te-ajung! Te fac hălcuțe-hălcuțe și te dau la ciori! Ingraș pămîntul cu tine! (etc.)

BEAUMARCHAIS (în timpul goanei, de cîte ori ajunge în dreptul ferestrei, strigă): Poliția! Poliția! Săriți! A-nnebunit! (Ambii, cînd trec prin dreptul mesei, se opresc o clipă, să guste cîte ceva. Bătăi puternice în ușă.)

GLASUL COMISARULUI Deschideți! Deschideți! Poliția! (Apare.) În numele Regelui, oprîți-vă! Sînteți arestați!

DUCELE DE CHAULNES: Cine, eu? Știi cine sînt eu?!

COMISARUL (lui Beaumarchais, încet): Cine este?

BEAUMARCHAIS Ducele de Chaulnes.
COMISARUL: El e ducele? Atunci, tu ești vinovatul. (Îl înhață.)

(Se stinge lumina. Spot pe Temnicerul-șef, singur.)

TEMNICERUL-ȘEF: E logic. Dacă el era ducele, numai tu puteai fi vinovatul! Deci, Beaumarchais, răspunde prin da, nu sau nu e cazul: recunoști c-ai fost întemnițat pe drept?

(Se stinge spotul.)

Tabloul 6

SARTINES Este adevărat, dragă domnule Beaumarchais, că aveți viza cenzorilor, a domnului Marin și a mea, de un an de zile...

BEAUMARCHAIS: ...Și, totuși, domnule Sartines, aveți curajul să-mi spuneți acum că *Bărbierul din Sevilla* nu se va mai juca, după ce am ajuns cu repetițiile pînă aproape de premieră!

SARTINES: N-avem nici o vină, dragă domnule Beaumarchais, dacă se face atîta zgomot în jurul persoanei dumneavoastră...

BEAUMARCHAIS: Mult respectate domn, singur ați spus-o zgomotul nu-l fac eu, ci alții...

SARTINES Scandalul izbucnit în sală, la ultimul spectacol cu *Eugenia*, v-a făcut foarte mult rău...

BEAUMARCHAIS: Credeți? Eu m-am simțit foarte bine. Publicul a înțeles corect acuzațiile pe care le-am adus justiției corupte...

SARTINES: Aceasta, însă, în contextul procesului dumneavoastră...

BEAUMARCHAIS: Care dintre ele, stimate domn? La Blache face apel. Solicit o întrevvedere cu raportorul oficial asupra dosarului, și vrednicul de respect magistrat al Majestății-sale, Goëzman, îmi trimite vorbă că nu-l pot vedea decît dacă-l șperțuiesc. Îl șperțuiesc și nu mă primește: vrea un cadou. Îi dau și cadoul, cere bani, și pentru secretarul său. Dau bani secretarului. Primesc șperțul înapoi, primesc cadoul înapoi, pierd procesul și, cu el, tot avutul, inclusiv casa, dar... nu mi se restituie banii destinați secretarului. Cum erau de-mprumut, mă interesez, cercetez și aflu că secretarul usturoi n-a mîncat și gura nu-i miroase. Banii îi încasase doamna Goëzman, soția magistratului, drept cheltuieli ale intermediarului. Fac afacerea publică, și prietenii mei sînt chemați, amenințați, maltratați. Semează declarații dictate, toate acuzîndu-mă de corupere a funcționarilor justiției. Mă zbat ca un vîrtej, întorc lumea pe dos; cel care-a spus da, acum spune nu; cine a spus nu, recunoaște că da; falsul se dovedește autentic, și adevărul, minciună; incoruptibilul magistrat apare în lumină nouă: cerșetor ordinar, falsificator de acte publice, traficant de influență, arogîndu-și o identitate inexistentă, manipulator al realităților, de parcă acestea ar fi păpuși pe sfori în teatrul lui privat, escroc și călău. Dovedesc opiniei publice, prin patru broșuri...

SARTINES: Păi, da... păi, da... aia este... cele patru *Memorii*...

BEAUMARCHAIS: ...prin patru *Memorii*, că s-a năpustit împotriva mea o conjurație a viciului, egoismului și necinstei; Voltaire mă salută; Goethe își ia subiectul unei lucrări dintr-una din broșurile mele. Parisul, Franța, Europa, rîd de flece cuvînt cu care mi-am încondeiat adversarii, i-am făcut o apă și-un pămînt, praf și pulbere...

SARTINES: ...ciulama...

BEAUMARCHAIS: ...ciulama — de ce nu? —, și dumneavoastră, domnule Sartines, veniți acum să-mi spuneți că nu mai am voie să scot premiera *Bărbierului*. Ba o voi scoate. Insist să nu mai pierdem vremea cu discuții inutile. Chiar acum mă-ntorc la repetiții. Spuneți superiorilor dumneavoastră că dacă mai îndrăznește careva

să mi se opună, voi cere permisiunea să citesc textul în Parlament și voi publica, pe deasupra, o nouă broșură, în care voi arăta cât este de nepuțin-cioasă cenzura Regelui Franței! (*Ii întoarce spatele și se depărtează.*) Auzi! Să am de un an viza cenzurii, și să nu pot fi jucat! Mai bine nici că se putea!... (*Se întoarce către Sartines.*) Dar câte cenzuri există, domnule Sartines, în țara asta?!

(*Se stinge lumina.*)

Tabloul 7

JACQUES COQUAIRE-FIUL Și procesul, cum mai evolua?

BEAUMARCHAIS Am fost pedepsiți toți — și Goëzman, și nevastă-sa, și eu. Dar parcă pe mine m-au pedepsit cel mai tare. Printre altele, urma să cer scuze Curții judecătorești, în genunchi, cu capul plecat, cu minile la spate, pentru faptul de a fi atacat magistratura în *Memoriile* mele. Mai aveam de ascultat glasul președintelui spunându-mi: „Te blamez și te declar infam!” Și, culmea, *Memoriile* mele urmau să fie rupte-n bucățele și arse la picioarele scării mari a tribunalului!... Era peste puterile mele! Dacă, temindu-mă de condamnarea la stîlpul infamiei, în centrul Parisului, mă gîndisem să mă omor, acum, aflînd „blînda” lor sentință, nu-mi rămînea decît să mă exilez în Anglia...

JACQUES COQUAIRE-FIUL Au ars *Memoriile*? Curios, nu-mi amintesc.

BEAUMARCHAIS N-au avut curajul. Eu, de frică, m-ascusesem. Tot Parisul a defilat prin fața ferestrei mele. (*Cei citați în continuare defilează prin fața lui Beaumarchais și-i aduc un omagiu: salut, stringere în brațe, sărut, suspin, bătaie pe umăr, o floare etc., etc. Acestea se cade a fi distribuite foarte variat.*) Ducele de Nivernais, marchiza de Tessé, ducele de Noailles, ducele d'Orléans, prințul de Monaco, domnul de Miromesnil, ducele de Chartres, doamna contesă de Miramont, ducele de Richelieu, ducele de La Vallière, domnul de Maurepas, domnul de La Borde, domnul de Mézieu, prințul de Conti... Închipuie-ți, dragă Jacques Coquaire-fiul, că a venit și domnul de Sartines, cenzorul, incognito. Avea un gust literar prea subțire ca să nu sufere pentru modul indiscret în care era tratat autorul *Bărbierului din Sevilla*.

* Aici este locul primei scene din *Bărbierul din Sevilla*.

SARTINES (*apare*): Știu și înțeleg.

BEAUMARCHAIS: Din clipa în care am ajuns să nu mai fiu nimic, încep să însemn cite ceva pentru toată lumea. Ce se-aude, cînd mă vor umili?

SARTINES: Îmi vine să cred că sentința nu se va pune-n aplicare nici-o dată. Tot Parisul vulește. Nu se mai poate rosti cuvîntul „magistrat”, într-un spectacol, că-ntr-o sală izbucnește-n huiiduieli. Jucîndu-se serile trecute *Crispin, rivalul stăpînului său*, un judecător identificat în public a fost nevoit să părăsească sala, însoțit de fluierăturile spectatorilor.

BEAUMARCHAIS: Nu cred că aceasta-i spre binele meu.

SARTINES: Nici eu.

BEAUMARCHAIS Și-atunci?

SARTINES Spuneai că vrei să pleci în Anglia...

BEAUMARCHAIS Și-acolo?

SARTINES: Acolo, lucrezi la reabilitarea ta de-aici...

BEAUMARCHAIS: Acolo, la reabilitarea mea de-aici?...

SARTINES: Nici că s-ar fi putut ivi prilej mai potrivit.

BEAUMARCHAIS: Într-adevăr, umilințe publice, urmînd dezastrului financiar, concomitent cu ratarea ca autor dramatic, constituie, toate la un loc, un prilej nici că se poate mai fericit... Te felicit, Sartines, ai haz... Un umor imbatibil!

SARTINES: Ei bine, află că-n Anglia apare *Fițiica implătoșată*...

BEAUMARCHAIS: *Fițiica implătoșată*!

Există nume de gazetă mai războinic?

SARTINES: O editează Thénèveau de Morande, un ticălos care face pe refugiatul politic...

BEAUMARCHAIS: Deci, un luptător.

SARTINES: Iar acest caraghios a publicat recent *Memoriile secrete ale unei prostituate*...

BEAUMARCHAIS: Un titlu picant și de succes și-o carte lungă ca zilele de post...

SARTINES: Și i-a expediat un exemplar doamnei du Barry, care, afirmă intrigantul, i-ar fi slujit drept model, cînd a redactat *Memoriile secrete*...

BEAUMARCHAIS: Ce minciună sfruntată! O fecioară imaculată ca doamna du Barry!... Și dumneaei s-a simțit flată?

SARTINES: Doamna du Barry l-a rugat pe rege să-nchidă gura mitocanului...

BEAUMARCHAIS: Iar Majestatea-sa...?

SARTINES: M-a chemat pe mine să expediez cîteva agenți care: *unu*...

BEAUMARCHAIS: *Unu*...

SARTINES: ...să-l înhațe pe Thénèveau de Morande, să-l facă pachet și să-l expedieze în Franța; sau, doi...

BEAUMARCHAIS: *Doi*...

SARTINES: ...să-l facă balot și să-l expedieze în fundul Tamisei.

BEAUMARCHAIS : Deci, din punctul de vedere englezesc — un punct de vedere foarte comercial, se știe —, fie o afacere de export, fie una pe piața locală.

SARTINES : Și, fără taxe vamale ori de transport. Aveam încuviințarea secretă a Majestății-sale britanice, pentru ambele operațiuni. Numai că agenții mei au contactat o femeie de moravuri...

BEAUMARCHAIS : ...similare celor ale doamnei du Barry...

SARTINES : ...fără pondere la cîntar, Beaumarchais, fără pondere... doamna de Godeville...

BEAUMARCHAIS : ...cum *god* înseamnă „Dumnezeu”, în engleză, și *ville*, oraș, pentru noi : numele său predestinat era : „cetatea lui Dumnezeu”, cu alte cuvinte, un paradis pentru agenții tăi...

SARTINES : ...au contactat-o.

BEAUMARCHAIS : ...în calitatea ei de spioană a Franței ?

SARTINES : Din păcate, nu. În calitatea ei, cum să spun...

BEAUMARCHAIS : ...nocturnă...

SARTINES : Întocmai. Și, astfel... secretul de stat...

BEAUMARCHAIS : ...a răsuflat...

SARTINES : ...Exact.

BEAUMARCHAIS : Iar iepurele vinat, domnul Morande...

SARTINES : ...a început să urle, ca din gură de șarpe, că refugiații politici nu se mai pot încrede în regele Angliei...

BEAUMARCHAIS : Și-atunci ?

SARTINES : Și-atunci, agenții noștri au fost invitați în mod discret să părăsească insula, ca să nu fie spînzurați în calitate de spioni francezi.

BEAUMARCHAIS : Și, socotești că eu...

SARTINES : Întocmai. Tu, pentru că tot te duci în Anglia, fără treabă...

BEAUMARCHAIS : ...merită să-ncerc marea cu degetul și...

(*Se stinge lumina.*)

Tabloul 8

Coboară o cortină de voal. Se proiectează pe ea o corabie de hirtie, pe fondul unor diapozitive înfățișînd o mare în furtună și un cer cumplit, dacă nu este posibilă proiectarea unor secvențe de film cu același subiect. Cînd și cînd, fulgere, trăsnete. Vîntul vuieste năpraznic. Tălăzurile mugesc. Beaumarchais și Jacques Coquaire-fiul, ca umbre proiectate.

BEAUMARCHAIS : Jacques ! Jacques !
Vino să m-ajuti la cîrmă ! Cred c-am intrat la apă-n Canalul Mîneicii ăsta nenorocit !

JACQUES COQUAIRE-FIUL (*alergînd*) :
Viiin ! Sosesec ! Curaj ! Au supraviețuit unor astfel de furtuni lupii de mare, darmita noi, care sîntem oameni adevărați !...

BEAUMARCHAIS : Așa e ! Noi, care-am scăpat de lupii din rîndurile oamenilor, de ce ne-am mai putea teme ? !

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Atenție la babord !

BEAUMARCHAIS : Șubredă ! Șubredă, coaja asta de nucă, pe care ne aflăm !...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Vrei să spui : cosciugul plutitor !

BEAUMARCHAIS : Parc-ar fi un leagăn de copil de țiță... Pe Dumnezeuul meu, dacă nu mă simt ca ajuns în mintea copiilor, de-am acceptat să plec în Anglia în calitate de agent secret...

(*Trăsnet.*)

(*Se aprinde lumina. La unul dintre arlechini, Contele și Figaro interpretează un fragment din Nunta lui Figaro : III, 5.*)

CONTELE : (...) Intenționez, da, intenționez să te iau cu mine la Londra, în calitate de curier ; ...dar, gîndindu-mă mai bine...

FIGARO : Stăpînul s-a răzgîndit ?

CONTELE : Întîi și-ntîi, nu, știi englezește.

FIGARO : Ba știu : «du-te dracului».

CONTELE : Aud ? !

FIGARO : Știi : «du-te dracului». *God-dam*.

CONTELE : Nu-nțeleg.

FIGARO : Zic că știi : *God-dam*. «Du-te dracului».

CONTELE : Și, ce-l cu asta ?

FIGARO : Drace ! Asta limbă, engleza ! n-ai nevoie să știi multe ca s-ajungi departe ! Cu *God-dam*, în Anglia, nu poți duce lipsă de nimic... Englezii, într-adevăr, mai folosesc, din cînd în cînd, cite-un cuvînt, cînd fac conversație ; totuși, te simți nu știi cum, cînd îți dai seama că *God-dam* constituie fondul principal al limbii ; așa că, dacă stăpînul n-are alt motiv să mă lase-n Spania...

(...)

CONTELE : Cu puțin caracter și cu cap, ai putea-ntr-o bună zi să te pomești avansat în vreun birou.

FIGARO : Să ai cap ca să fii avansat ? Stăpînul ride de mine. Totu-i să fii un tip mediocru și o tîrtoare atunci îți izbutește orice plan.

CONTELE : ...N-ar trebui decît să studiezi puțin politica, sub îndrumarea mea.

FIGARO : O cunosc.

CONTELE : Cum cunoști engleza fondul principal al limbii !

FIGARO : Parc-ar fi vreo laudă s-o cunoști ; să te faci că nu știi ceea ce

„Știe tot chiorul și să te faci că știi ce nu știe nimeni. Să te faci că pricepi ce nu e de-nțeles și că nu-nțelegi nimic din ce-i limpede ca lumina zilei, mai ales să te faci că poți ceea ce nu-i omeneste cu puțință; adeseori taina cea mai mare pe care-o ascunzi să fie apă de ploale; să te-ncul în birou ca s-ascuți penele de scris și să pari profund când ești găunos, cum se

spune, și-ai capul sec; să joci bine sau rău un rol, să răspindești spioni și să răsplătești turnători, să dezlipești plicuri, să interceptezi scrisori și să te străduiești să înobilezi sărăcia mijloacelor prin importanța scopului, asta-i toată politica, să mor dacă nu-i așa!

CORTINA

ACTUL al III-lea

Tabloul 9

BEAUMARCHAIS: Domnule duce d'Aiguillon, după cum cred c-ați fost informat...

D'AIGUILLON (*sigur pe sine*): Într-adevăr, am fost informat. Sint cel mai informat ministru al Franței.

BEAUMARCHAIS: O știe pină și plebea... (*Continuind.*) ...Am fost trimis în Anglia, porunca Majestății-sale Ludovic al XV-lea.

D'AIGUILLON Deci, mărturisești singur și nesilit de nimeni c-ai fost în Anglia...

BEAUMARCHAIS: Vă încunoștiințez fiind de datoria mea...

D'AIGUILLON Într-adevăr, e de datoria tuturor celor care-și fac datoria și nu vor să-mi rămină datornici, ceea ce nu-i sfătuiesc.

BEAUMARCHAIS: Am luat contact cu Morande a oprit expedierea broșurilor și a *Fituicii*, așteptându-mă să mă întorc cu 20.000 de franci și cu o rentă de 4.000 de franci, pentru numitul Théniveau de Morande.

D'AIGUILLON: Într-adevăr, nu minți; știam tot; domnule...

BEAUMARCHAIS ...de Ronac, cavalerul de Ronac, Excelență, numele conspirativ, anagrama numelui tatălui meu.

D'AIGUILLON: Într-adevăr, un nume conspirativ bine găsit. Așadar, domnule Anagramă, începe partea a doua a misiunii dumitale. Te întorci în Anglia, cum ai spus, îl contactezi pe Morande, cum ai spus, îl tragi de limbă, să afli ce francezi stau în spatele acțiunii sale, cum ai spus...

BEAUMARCHAIS: Excelență, n-am spus chiar atât de multe ca să nu mai țin minte ce-am spus... Or...

D'AIGUILLON Într-adevăr, aceasta n-ai spus-o. Dar, cum ai spus, ar fi trebuit s-o spui... Deci, aici trebuie să

fie vorba despre un complot. Morande este doar executantul, cum ai spus, capul este cineva din preajma Majestății-sale. Îi vei afla numele, cum ai spus, și, cu ajutorul câtorva agenți pe care ți-i voi pune la dispoziție, îl vei atrage pe Morande în cursă și mi-l aduci legat fedeleș.

BEAUMARCHAIS: Excelența-voastră este prea generoasă...

D'AIGUILLON: Într-adevăr.

BEAUMARCHAIS Excelența-voastră este prea generoasă că-mi atribuie un plan atât de bine conceput...

D'AIGUILLON Într-adevăr, planul este conceput foarte inteligent, cum ai spus.

BEAUMARCHAIS Dar...

D'AIGUILLON Dar?

BEAUMARCHAIS Dar, Excelența-voastră pare să nu fi fost încunoștiințat că rolul meu este acela al unui modest negociator, care, prin succesul întreprinderii sale — aproape comerciale —, nădăjduiește doar ca Majestatea-sa să-mi acorde grația de a mi se rejuceca cele două procese care m-au ruinat.

D'AIGUILLON Într-adevăr, te-au ruinat. Știu că ești la pământ.

BEAUMARCHAIS Și tocmai pentru că sint la pământ voi rămîne un om cinstit. Un negociator, nu un denunțator, nici un zbiri al poliției secrete.

D'AIGUILLON: Într-adevăr, vād că vei rămîne un negociator fără viltor.

BEAUMARCHAIS (*se deplasează către noul con de lumină de deasupra lui Sartines*): Iubite Sartines, îți mulțumesc că mi-ai înlesnit acea întrevvedere cu Ludovic al XV-lea: mi-a salvat onoarea. I-am salvat-o și eu pe-a lui. Morande mi-a încredințat toate tipăriturile sale. Le-am ars eu însumi într-un cuptor de var părăsit, nu de parte de Londra. În plus, am obținut și un tratat prin care guvernul englez

se angajează să împiedice, pe viitor, publicarea oricărui pamflet împotriva Curții franceze. Ajută-mă din nou, dragă Sartines, să comunic personal aceste vești minunate Regelui, și să-i cer să-mi acorde, în sfârșit, rețutarea proceselor. Cînd crezi că l-aș putea vedea ?

SARTINES Nu-l mai poți vedea, Beaumarchais. Ludovic al XV-lea a murit. Cel mult, doamna du Barry te-ar putea despăgubi pentru cheltuielile făcute în această perioadă. Dar, trebuie să ne grăbim, Ludovic al XVI-lea o va îndepărta, desigur, cît de curînd.

BEAUMARCHAIS (*stupefiat*) : Sartines. Sartines... Ce mai pot face ?

SARTINES Fă-te util Regelui. Orice conducător are nevoie de victime. Oferă-te să fii una dintre ele.

(*Nou con de lumină.*)

BEAUMARCHAIS Închipuie-ți, dragă Jacques, atunci cînd am fost cîstit, adică-n cazul lui Ludovic al XV-lea, am plătit din buzunar ca să-i salvez onoarea. Acum, minciuna mea era încurajată cu o sumă considerabilă, smulsă din tezaurul statului, ce mi-a fost oferită pentru cheltuieli prevăzute și neprevăzute...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Și, desigur, cărai în cufăr pamfletul scris de tine împotriva tronului și pe care voiai să-l tipărești în Anglia, în același timp vestind cu surle și fanfare că te duci să-i împiedici apariția.

BEAUMARCHAIS În Anglia, am luat legătura, ca și prima dată, cu lordul Rochford, cerîndu-i ajutorul poliției engleze...

JACQUES COQUAIRE-FIUL ...împotriva ta însuși.

BEAUMARCHAIS Și, te rog să mă crezi, mă urmăream cu o încăpăținare de ciine turbat. Ajunsesem să nu mă mai despart de umbra mea.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Adică a inexistentului Angelucci, cum spuneai că se numește autorul pamfletului fantomă !

BEAUMARCHAIS Cărui Angelucci, ca să dovedesc cît este de periculos, i-am născocit și un nume conspirativ, pentru uzul delicatului auz englezesc : domnul Hatkinson.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Și, dacă lordul Rochford l-ar fi prins pe Hatkinson, alias Angelucci, alias Beaumarchais ?

BEAUMARCHAIS : Ba nu ! Alias cavalerul de Ronac, alias Beaumarchais ! Nici o nădejde să-l prindă.

JACQUES COQUAIRE-FIUL Nici o nădejde ?

BEAUMARCHAIS : Nici una.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Chiar alîl de sigur erai pe tine ?

BEAUMARCHAIS : Pe mine, nu. Pe lordul Rochford, da. Știam bine cît îl plictisiseam prima oară, și cit era de dezgustat să colaboreze cu mine. Miază pe neamestecul Angliei în treburile noastre interne...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Și ?

BEAUMARCHAIS : Și am cîștigat. Am împușcat doi iepuri. Rochford mi-a dat de înțeles că a doua afacere în care mă vedea implicat era prea misterioasă pentru gustul său, iar Ludovic al XVI-lea mi-a expediat un ordin scris de minușita lui și conceput de mine. (*Al doilea con de lumină.* Ludovic al XVI-lea scrie, la birou, sub dictarea lui Sartines, căruia Beaumarchais îi dictează, de la celălalt capăt al scenei.) Hel, Sartines ! Mă auzi ?

SARTINES : Bineînțeles că te aud. Doar nu-s surd.

BEAUMARCHAIS Nici prin minte nu mi-ar fi trecut c-ai putea fi surd. Tu, cu cenzura și cu poliția secretă, ești urechea statului, intrupată-ntr-o singură ființă. Strigam, pentru că-i drum lung de la Londra la Paris. Ești gata ?

SARTINES : Sînteți gata, Majestate ?

LUDOVIC AL XVI-LEA : Gata, Sartines.

SARTINES : Gata, Beaumarchais.

BEAUMARCHAIS : Atunci, scrie.

SARTINES : Atunci, scrieți, Majestate.

LUDOVIC AL XVI-LEA : Atunci, scriu.

BEAUMARCHAIS : Domnul de Beaumarchais...

SARTINES : Domnul de Beaumarchais...

LUDOVIC AL XVI-LEA : Domnul de Beaumarchais... (*De aici înainte, Sartines și Ludovic vor relua textul lui Beaumarchais, după modelul ultimelor trei replici.*)

BEAUMARCHAIS : ...însărcinat cu ordinea mele secrete... va pleca spre destinația cunoscută, deîndată ce va fi posibil... discreția și vivacitatea folosite în executarea ordinelor... sînt dovedite cea mai agreabilă pe care mi-o poate aduce în favoarea zelului depus în slujba mea.

SARTINES (*tușește incurcat*) : ...ăăă ...ăăă ...aici, să spunem, Majestate... ăăă... sînt necesare... pe tot parcursul... îndeplinirii poruncilor noastre. Punct.

BEAUMARCHAIS : Nici un punct ! Ori așa cum am spus eu, ori îl fac scăpat de Angelucci !

SARTINES : N-avem de ales, Majestate... Beaumarchais ne este orea util. S-o luăm de la început... Beaumarchais !

BEAUMARCHAIS : Sartines ?

SARTINES : Facă-se voia ta !

BEAUMARCHAIS : Nicidecum. N-aș îndrăzni să-mi impun vrerea în prezența Majestății-sale. (*Lui Jacques Coquaire-fiul.*) Numai în absența lui, asta-i sigur, adică tot timpul, Jac-

ques, nu ? cînd apuc eu să-l văd pe Rege ? (Lui Sartines.) Cunoști textul. Diktează-l singur prealuminatului nostru cap încoronat.

SARTINES Scrieți, Majestate...

(Se stinge lumina aici. Rămîne luminat grupul celorlalți doi.)

BEAUMARCHAIS : Am comunicat prețutindenii și am insistat asupra faptului că l-am convins pe Angelucci să-mi cedeze întreg tirajul pamfletului său, pentru suma de 1.400 de lire sterline, adică banii din tezaur ce-mi rămăsese ră-n punga, necheltuiți.

JACQUES COQUAIRE-FIUL Și ce rentă viageră a solicitat ?

BEAUMARCHAIS : Ehe ! ar fi solicitat bietul Angelucci pensie viageră, și nu una de colo, dar nu știa sârmanul Beaumarchais cum s-o încaseze... Cine știe... poate, un an, doi, m-aș fi putut răzbuna, pentru cîte am pătimii din partea Curții, dar nu cred că izbuteam să iau pensia mai mult. Ehe, dac-ar fi fost Figaro în locul meu...

JACQUES COQUAIRE-FIUL Și te-ai întors în Franța ?

BEAUMARCHAIS : Ei aș ! Angelucci a fost un ticălos de mina-ntii ! un aventurier ordinar ! Inchipuie-ți, Jacques, omul ăsta, în care-am crezut ca-n mine însumi, a reținut două exemplare din pamflet și și-a luat tălpășița spre Amsterdam. Făcînd pe dracu-n patru, am aflat, cu foarte mari eforturi, că se hotărîse să scoată un nou tiraj, la Nürnberg. Am avut un noroc extraordinar să-i dibuiesc planurile !

JACQUES COQUAIRE-FIUL Nu e vorba de noroc, dragă prietene, ci de seriozitatea depusă în rezolvarea acestui caz de escrocherie internațională...

BEAUMARCHAIS : Că bine zici... Nu mi-a plăcut niciodată să-mi scot meritele în evidență, și de-aceia am pierdut necontenit.

JACQUES COQUAIRE-FIUL Și, ai alergat la Amsterdam ?

BEAUMARCHAIS : Altfel nici că se putea : Angelucci și cu mine eram legați ca doi frați siamezi. Numai că, înainte de-a pleca, i-am trimis o misiivă lui Sartines. (Ia o poză teatrală.) „Sînt ca un leu ; nu mai am bani ; dar am destule diamante, giuvaeruri”. (Lui Jacques Coquaire-fiul.) Da’ de unde ! Le vindusem de mult. Dar trebuia să găsesc o explicație faptului că trăiam pe picior mare ; doar nu-l puteam lăsa să miroasă că huzuream pe banii lor ! (Din nou, poza.) „Voi vinde tot și, cu inima plină de turbare, voi lua de la capăt hurducăiala, din poștă-n poștă... Nu știu nici o boacă nemțește, drumurile pe care mă

aventurez imi sînt necunoscute, dar am făcut rost de o hartă bună și de pe acum-am dau seama că am de colindat prin Nimègue, Clèves, Düsseldorf, Köln, Frankfurt, Meinz, ca s-a-jung, în sfîrșit, la Nürnberg. Voi călători zi și noapte, dacă n-o să mă prăbușesc de osteneală, pe drum. Ne-norocire individului abominabil care m-a forțat să străbat alte 300—400 de leghe, cînd credeam că mi-a venit ceasul odihnei ! Dacă-l prind pe drum, îl scotocesc de documente și-l ucid ; ăsta-i prețul necazurilor și greutăților pe care mi le provoacă” !

(Se stinge lumina.)

Tabloul 10

Con de lumină asupra unui poștalion, cu un Birjar austriac pe capră ; impasibil, în imensitatea trupului său, și a blă-nurilor care-l acoperă — căci e plină iarnă. Vijie sinistru vîntul. Viscolește. Urlete de lupi. Birjarul trage din lulea, cu fața spre culise. Cîțva timp nu se petrece nimic. Pe neașteptate, se aude răcnetul unui bărbat, gemete, sunete amenințătoare, nou urlet zguduitor. Birjarul tresare, ezită, coboară ; cîțva pași și, hotărît, înalță cornul, sună îndelung. Trage cu urechea. Nou urlet. Dialog între corn și urlet. În final, în ritmul alfabetului Morse, semnalul S.O.S.

BEAUMARCHAIS (apare, pătat de singe din cap pînă-n picioare, cu hainele sfîșiate, pe punctul de a se prăbuși. Se oprește în fața Birjarului, trage aer adînc în plămîni, duce mina la piept, într-o atitudine de tenor pregătii să atace o arie, se dă un pas înapoi, zvîrlindu-și capul pe spate, și scoate un urlet lung, de lup ; după aceasta, își drege vocea și încearcă, asemeni cîntăreților de operă, minivocalize. Se năpustește asupra Birjarului înmărmurit, îi cade în brațe, se lasă cu toată greutatea) : Moooor !... moooor !... M-au ucis !... (Tatonează diverse tonuri, să-l găsească pe cel mai dramatic.) Uuuciiis... Nu. Uuucis... Nici asta, M-au u-ciiss... Înțelegi ?

BIRJARUL : Ich verstehe nicht. Eu... nu... franțuzește... Parlez nemțește...

BEAUMARCHAIS : Ich spreche nicht Deutsch. Le Français c'est la langue des diplomates. Înțelegi, mă, găgăuță ? Franceza-i limba diplomaților lumii...

BIRJARUL : Sie sprechen nicht Deutsch ? Tu... nu... sifilizat... Nu știu... forbește... urlă ca lupu'... Așa-i francezii... puah ! ...urlă poezie la lună... Nu sifilizaște !

Cobori piș... și-n loc cobor... urlu... Dacă urlu nu mai dau foie cobor piș... Tu... nu mai piș...

BEAUMARCHAIS : Nu-nțelegi, cap pătrat, că atunci când făceam... ce spui tu, m-au atacat bandiții ? ! Că ei erau conduși de Angelucci, un dușman fără seamăn al regatului francez ? Fii atent că-ți dau toate semnalmentele, c-o să-mi fii martor. Uite-așa. *(Desenează cu miinile-n aer niște mustați enorme, apoi un barbișon nici prea lung, nici prea scurt. Birjarul îl imită.)* Așa... ca la țap și... *(Făcînd cite un cerc din arătătorul și degetul mare al fiecărei miini, alcătuieste o pereche de ochelari pe care o duce la ochi, să arate ce ochi mari avea Angelucci. Birjarul imită.)* Mai cască ochii. Holbează-te ! Holbează-te, are niște ochi de broască și... *(Se cocoșează de-un umăr. Cum Birjarul nu-l imită, îi arde o palmă zdrăvănă peste umărul respectiv, astfel incit Birjarul, încovoiindu-se, lasă impresia că a înțepenit așa) și... (Face opturi, schiopătînd de parc-ar avea un picior de lemn.)* Hai... hai ! *(Îl îndeamnă pe Birjar, minindu-l din spate cu miinile pe soldurile lui și imprimîndu-i ritmul ; parcă ar dansa amîndoi conga. Apare Primarul. Cei doi se opresc, ca doi copii prinși în culpă.)*

BIRJARUL : Herr Bürgermeister ! *(Rămine într-o poziție umilă. Poștalionul este tras rapid din scenă. Viscolul încetează. Un valet aduce un fotoliu pe care-l pune în spatele Primarului. Primarul se așază.)*

BEAUMARCHAIS : Acestea sînt semnalmentele banditului. *(Plesnește din degete, ca la circ. Birjarul reia toată mimica de adineaori, de data aceasta, singur.)* M-a ne-no-ro-cit !... O să mor... Regele Franței rămîne nerăz bunat !

PRIMARUL : Ce mi se pare curios este, stimate domnule cavalier, cum de a știut Ange...

BEAUMARCHAIS : ...lucci, excelență... Angelucci, bandit notoriu în Europa...

PRIMARUL : ...cum de a știut Angelucci cînd veți coborî să... să...

BIRJARUL : Să piș, excelență... să piș pe voi... ajut... pardon mesio...

PRIMARUL : De unde, deci, a putut el cunoaște exact clipa coborîrii din poștalion, ca să vă atace ?

BEAUMARCHAIS (luat puțin prin surprindere) : Am motive să cred că pot răspunde la această întrebare delicată, dar lucrurile sînt atît de tainice și secretul este atît de înalt, incit nu-l pot destăinui oricui... Numai Majestății-sale Împărătesei Maria-Tereza, la care intenționez să plec direct de-aici.

PRIMARUL (tare) : Iarăși... iarăși... mi se pare foarte, foarte curios că știți în amănunte, extrem de greu de sur-

prins, toate mișcările și toate urzilele hoților care v-au atacat. Aș spune că le cunoașteți intențiile mai bine decît și le-au cunoscut ei înșiși...

BEAUMARCHAIS Nu are rost să răspund în continuare. Ancheta aceasta îi privește pe cei care m-au atacat, nu pe mine, victima lor... V-am mai spus, voi cere socoteală Majestății-sale Imperiale ! Ba chiar mă voi plînge de anumiți funcționari indiferenți !

(Se stinge lumina.)

Tabloul 11

Maria-Tereza, pe tron. Beaumarchais, acoperit de bandaje și plasturi.

CONTELE DE SEILERN : Majestate, domnul de Beaumarchais. *(Acesta apare în urma lui.)*

MARIA-TEREZA Domnule de Beaumarchais, ca un adevărat Ulise, ai izbutit să treci printre Scylla și Caribda, și iată-te primit de Noi.

BEAUMARCHAIS : Majestate, dacă în locul unor înalți slujbași imperiali mi s-ar fi opus înșiși arhanghelii Mihail și Gavril, i-aș fi învins, ca să mă pot împărtăși din lumina soarelui Împărătesei Maria-Tereza, în fața căreia ingenunchez. *(Ingenunchează.)*

MARIA-TEREZA : Te poți ridica. Domnule de Beaumarchais, este regretabil să aud că ai fost victima unui atac. *(Beaumarchais se prăbușește, moale, pe umărul lui Seilern.)* Vai de mine, leșină ! *(S-a ridicat de pe tron.)* Ține-l, susține-l, conte ! Da' fă ceva, pentru numele lui Dumnezeu !

CONTELE DE SEILERN (gest și mimică de neputință, deoarece îl ține pe Beaumarchais în brațe) : Da, Majestate... Acum, Majestate... Îndată...

MARIA-TEREZA : Neajutorat mai ești, Seilern. Stai să-l sprijin eu. *(Încearcă să-i ofere mina. Beaumarchais deschide ochii, apoi îi închide brusc, făcîndu-se că n-a văzut mina întinsă.)* Nu, mina nu-i de-ajuns. Bietul om nici nu-și dă seama că i-am oferit mina. *(O nouă mișcare a brațului către Beaumarchais, iar cu palma cealaltă îl atinge pe umăr, delicat, să-l atragă atenția. Beaumarchais geme. Cu ochii închiși în continuare, ridică, lent, ambele brațe, ca și cînd ar vrea să-l cadă la piept.)* Vai, dar bărbatul acestor nu mai poate rezista ! Seilern, poartă-i mai multă grijă ! Nu vezi că-mi cade-n brațe ? *(Îl ajută pe Seilern să-l depună pe tron.)* Acum, ce facem cu el ? !

CONTELE DE SEILERN : Nu vă necăjiți, Majestate : un aventurier !

MARIA-TEREZA Aventurier, aventurier, dar e-un aventurier leșinat! Seilern, chiar crezi că-i un aventurier?

CONTELE DE SEILERN: Majestate, toate cite le istorisește sînt minciuni cuate cu ață albă. Am investigat pe teren. Nu există nici un Angelucci. În schimb, vă rog să luați aminte, Majestate, după incidentul cunoscut, birjarul, trăgînd cu coada ochiului în interiorul poștalionului, la clientul care-i produsea atîtea emoții, ce credeți c-a văzut?

MARIA-TEREZA: Seilern, dragul meu, o împărăteasă nu crede, o împărăteasă știe! Ți-am spus-o întruna și ți-o repet.

CONTELE DE SEILERN Iertați-mă, Majestate... (*Accentuat.*) După cum știți, și-a văzut mușteriu scoțînd la iveală de sub redingotă propriul său brici, și, după ce i-a șters lama de pantaloni, mă iertați, lăsînd o nouă diră de singe...

MARIA-TEREZA (*i se face rău, dar nu se va exagera*): Treci mai repede peste aceste amănunte, Seilern, că... că... treburi politice importante mă grăbesc...

CONTELE DE SEILERN ...și-a băgat briciul la loc, în cutia în care-l ține de obicei.

MARIA-TEREZA: Vrei să spui că... (*Beaumarchais geme.*) Iată-l că se trezește, sărmanul... aventurier...

BEAUMARCHAIS (*geme. Foarte încet*): Ma-jeș-ta-te... Ma-jeș-ta-te...

MARIA-TEREZA Da, dragă domnule Beaumarchais... Sîntem aici și veghem asupra sorții dumitale și... a lumii...

BEAUMARCHAIS Ma-jeș-ta-te... înainte... să... mor... vreau să luați cunoștință de un do-cu-ment... de... stat... de o... MA-RE IM-POR-TAN-ȚĂ... semnat de ginerele Majestății-voastre Imperiale... Să fiu... ajutat... Porunciți să fiu ajutat! (*Maria-Tereza îi face semn lui Seilern, din priviri. Seilern se apropie de Beaumarchais și-și pleacă urechea lângă buzele acestuia.*) Domnule conte, de cînd... am plecat în această urmărire care... MĂ VA COSTA VIAȚA... (*geamăt*) port... în dreptul inimii o cutie de... aur... ce conține... (*Pare să-și piardă din nou cunoștința.*)

MARIA-TEREZA Doamne, doamne! Leșină iar!...

BEAUMARCHAIS (*cu un efort suprem, se ridică în picioare. Se clatină, mereu în sensul invers locului de unde vrea să-l prindă-n brațe Seilern. Mai corect spus, Beaumarchais pendulează ca limba unui ornic. Brusc, infinge mîna-n sin, scoate o cutiușă de aur, cît o tabacheră, și o întinde patetic împărătesei, strigînd*): Cuvintele unui mare Rege nu pot fi închise decît în-

tr-o casetă de aur, Majestate! Iar locul ei este lângă inima mea! (*Maria-Tereza întinde mîna s-o ia. Din pricina pendulării — parcă — Beaumarchais își retrage brațul, ca s-adauge.*) În această lăcriță de aur a izbit pumnalul ucigaș. Brațul Regelui Franței... care-a condus pînă ce a scris aici... s-a întins pînă-n codrii Austriei... SĂ MĂ APERE! (*Cade în genunchi, cu capul plecat, cu brațul respectiv ridicat către împărăteasă. Maria-Tereza îi face semn din priviri lui Seilern, care se repede, ia cutia și vrea s-o deschidă.*)

MARIA-TEREZA (*il împiedică*): Nu, Seilern! E un document scris de mîna ginerelui meu, Ludovic al XVI-lea, regele Franței. Mie mi se cuvine s-o deschid!

CONTELE DE SEILERN (*i-o întinde*): Iertați-mă, Majestate, am vrut să vă ajut.

MARIA-TEREZA N-am auzit vreodată că indiscreția poate ajuta! (*Ia caseta abia după încheierea frazei, pentru ca aceasta să fie bine asimilată, o desface și scoate epistola; o despăturăște; se adîncește în lectură. Seilern își face de lucru pe lângă ea, să surprindă cît poate din conținutul epistolei.*) Seilern! Ți-am spus de-atîtea ori să nu te-amesteci în viața mea privată... (*semn de regret la Seilern*) și, cu atît mai mult, în treburile de stat!... (*A parcurs întreaga scrisoare a lui Beaumarchais.*) Dar, domnule de Beaumarchais, de unde zelul acestor atît de... fierbinte... pentru interesele ginerelui meu, și mai cu seamă... ale fiicei mele? (*Îi face semn să se ridice.*)

BEAUMARCHAIS: Majestate, am fost unul dintre bărbații cei mai năpăstuși ai Franței, la sfîrșitul domniei precedente. Regina, în acele vremuri cumplite, nu s-a dat în lături să-mi arate înțelegere... oarecum; slujind-o, astăzi, fără a avea măcar nădejdea că va afla vreodată cele ce fac, plătesc numai o datorie imensă; cu cît îmi este sarcina mai dificilă, cu atît mai mare-mi-e înflăcăarea cu care lupt s-o duc la bun sfîrșit...

MARIA-TEREZA: Dar, domnule, de ce v-ați simțit obligat să vă schimbați numele?

BEAUMARCHAIS: Majestate, numele meu este prea cunoscut, din nenorocire, în întreaga Europă a oamenilor de litere... Pretutindeni unde apar cu numele Beaumarchais, fie că provoc interesul sau compasiunea, ori numai curiozitatea, sînt vizitat, sînt invitat, sînt înconjurat de toți oamenii, deci nu mai sînt slobod să lucrez în тайна pe care o impune o misiune atît de delicată ca aceasta, a mea.

MARIA-TEREZA (*face cițiva pași, mediatind*) : Și, spune-mi, domnule de Beaumarchais... acel om...

BEAUMARCHAIS Ticălosul de Angelucci, Majestate ?

MARIA-TEREZA Intocmai. Mă gîdesc... dumneavoastră spuneți c-ar trebui să-l căutăm pe Angelucci la Nürnberg. Socotiți că după acest atac criminal, după ce ați izbutit să-i luați înapoi banii și broșurile, s-ar fi dus, totuși, la Nürnberg, deși știa că într-acolo vă îndreptați și dumneavoastră ?

BEAUMARCHAIS Majestate, pentru a-l hotărî să meargă acolo, l-am înșelat spunîndu-i că voi face calea-ntoarsă și că voi lua pe dată drumul Franței.

MARIA-TEREZA Domnule de Beaumarchais... s-ar putea să aveți fierbințeli. V-aș recomanda să vă luați puțin sînge.

BEAUMARCHAIS (*șocat*) : Singele meu este la dispoziția Majestății-voastre.

MARIA-TEREZA (*ii face semn lui Seilern s-o urmeze, depărtîndu-se de Beaumarchais*) : Seilern...

CONTELE DE SEILERN Majestate ?

MARIA-TEREZA Seilern, un oarecare Beaumarchais a primit o scrisoare de recomandare din partea ginerelui meu și, în ea, i s-a dat o sarcină secretă despre care nu știu nimic. Dacă omul acela a fost ucis de... (*il arată pe Beaumarchais*), care i-a răpit identitatea, în cine știe ce scopuri sinistre, nădăjduind să le împlinească, acoperit de numele nostru ?

CONTELE DE SEILERN Am prevăzut totul, Majestate. Îmi dați voie să-l găzduiesc cîteva săptămîni, pînă vom lua referințe din Franța ?

MARIA-TEREZA : Fă cum crezi de cuviință. Ai mină liberă. Numai, bagă de seamă. Curtea Franței nu trebuie jignită. Să nu lăsăm impresia că ne amestecăm în treburile lor...

CONTELE DE SEILERN : Vom lucra în cel mai mare secret, Majestate. (*Lui Beaumarchais*). Domnule de Beaumarchais, sînteți oaspetele nostru pînă vom decide în ce fel vă putem ajuta. (*Bate din palme. Apar opt ostași înarmați.*)

BEAUMARCHAIS (*ezitînd, Mariei-Tereza*) : Majestate, interesele fiicei Voastre sînt apărute de preasupusa Voastră slugă, oricît de amarnic s-ar năpusti soarta... (*Reverință. Cu încă o ezitare, trece în fruntea celor opt, care-l conduc ca pe un arestat.*)

(*Se stinge lumina.*)

Tabloul 12

Beaumarchais se îndreaptă către conul de lumină în care se află Jacques Coquaire-fiul.

JACQUES COQUAIRE-FIUL Stimată prietene, n-aș spune că greșea prea mult Maria-Tereza. Ești un aventurier de geniu, care n-a apucat să scrie cu pana toate comediile pe care le-a scris cu singele său !

BEAUMARCHAIS Împrejurările, iubite Jacques. Omul nu trebuie să accepte soarta pe care i-o dictează o societate nedreaptă. Nu sînt un aventurier de geniu. Toate aventurile mele m-au apropiat și mai mult de dezastru. Cea cu Maria-Tereza, de pildă, m-a aruncat din nou în pușcărie. Sînt, în schimb, un scriitor de merit. Dar, cum ai aflat, binecuvîntatul nostru regim regal m-a împiedicat și, precum vezi, continuă să mă împiedice să-mi cîștig existența cu pana dramaturgului. Un rege care nu ține seama de talentul supușilor săi, de rostul curativ al comediilor într-o societate tot mai decăzută, nu-și merită scriitorii. De aceea i-am oferit serviciile, lingușirile și minciunile aventurierului și m-am distrat copios să-i ticluiesc necazuri care să-l omoare cu zile și să-mi fie și mie profitabile cît de cît. Iar lovitura cea mai strașnică pe care i-aș fi putut-o da mi-a fost sugerată chiar de soacra lui Ludovic al XVI-lea, care, oricît își iubește ginerele, tot soacră rămîne.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : O soacră iubitoare, totuși, mi s-a părut.

BEAUMARCHAIS : Și o doamnă cu gust literar. A insistat să-i arăt pamfletul lui Angelucci. Cum era firesc — fiind scris de mine — i-a plăcut foarte mult. Măgulit, ca autor, i-am propus o republicare la Viena, eliminînd injuriile prea tari la adresa ginerelui. Închipuie-ți că ideea de a-l necăji puțin i-a suris. Noroc că mi-am dat seama la vreme că tot în Franța o să trăiesc, și nu sub jurisdicția Mariei-Tereza.

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Adevărat noroc ! Și, cum ai fost eliberat ? Sau, te pomenesti c-ai evadat... ?

BEAUMARCHAIS : Da' de unde ! Sartin, săracul... S-a grăbit să confirme toate născocirile mele. Nu știu cît m-a crezut. Însă, dacă se dovedea că mint, își pierdea postul, ca unul care mă susținuse. În viață, totul este să ai „spate” solid...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : ...și să faci în așa fel încît scaunul protectorului tău să depindă de tine... Dacă n-aș fi sigur că acest fel de trai se va schim-

ba, nu m-aș afla în închisoarea Saint-Lazare, Pierre...

BEAUMARCHAIS Pină atunci, într-un stat corupt, nu te poți descurca fără „proptele” și, înțelegi prea bine, susținătorii mei, „proptelele” mele, n-au fost decât niște oameni cuți, care mi-au apreciat literatura. Ceea ce nu înseamnă nimic cind te zvîrcolești printre coloșii care dețin puterea, în umbra unui tiran regal absolut.

(Se stinge lumina. Pauză prelungită.)

Tabloul 13

Intuneric. Transmisie la difuzor. O bătaie din palme, puternică, entuziastă, repetată de patru-cinci ori. O scurtă pauză. Urmează un torent de aplauze, din ce în ce mai sonore; devin asurzitoare. Strigăte de „bravo!”, „Figaro!”, „Beaumarchais!”, inițial izolate, ulterior, ritmate. Pe fundal, proiecția chipului lui Beaumarchais — medalie —, de la începutat către o lumină orbitoare. Aplauzele și fondul sonor încetează brusc.

VOCEA : Septembrie 1781. „Teatrul francez” a primit să joace *Nunta lui Figaro*. Curînd, pentru obținerea celei din urmă aprobări, piesa este citită în apartamentul regelui Ludovic al XVI-lea. Acesta răspunde hohotelor de rîs ale soției sale și ale câtorva doamne de onoare cu o replică celebră : „Decît să jucăm asta, Doamnă, mai bine radem de pe acum Bastilia de pe fața pămîntului!” Dar, Ecaterina cea Mare a Rusiei îi oferă să-i lanseze piesa la Petersburg. Ceea ce autorul refuză. *Nunta lui Figaro* își începe cariera unde se cuvenea la Paris. Pierre Caron de Beaumarchais o citește, seară de seară, pentru „inițiați”. Astfel, întreg Parisul o cunoaște. Oamenii de bine din provincie apleacă pentru a participa la aceste lecturi. În mai 1783, actorii primesc porunca să repete comedia pentru un spectacol dat la Curte. La 13 iunie, cu jumătate de oră înainte de premiera pentru marele public, Ludovic al XVI-lea o interzice. La 26 septembrie, un nou spectacol, pentru aleși, pe o scenă particulară. În sfîrșit, la 27 aprilie 1784, cortina se ridică, pentru poporul francez. A fost cel mai mare succes teatral al secolului. El s-a datorat celui de-al doilea Molière al lumii Pierre Caron de Beaumarchais.

(*Cele ce urmează se joacă fără ca portretul proiectat pe fundal să-și piardă strălucirea.*)

BEAUMARCHAIS : Ei bine, credeam că m-am liniștit. Am fost trimis în Anglia de cîteva ori, să mai distrug niște pamflete — acestea, adevărate —, am izbutit să potolesc scandalul pricinuit de celebrul bărbat-femeie D'Eon, am înființat Societatea autorilor dramatici, menită să apere drepturile scriitorilor de teatru...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Ar fi învins Revoluția americană, de n-ai fi hotărît tu Franța s-o ajute ?

BEAUMARCHAIS (ride, satisfăcut) : Ha-ha ! (Pauză. Vine la rampă. Se adresează sălii, trăind intens cele spuse. Departe, răsună bubuituri de tun. Țipetele răniților. Urale și melodia „Yankee Doodle”.) Sire, Anglia se află într-o criză atît de mare, într-o dezordine atît de totală, pe plan intern și extern, încît ar ajunge la prăbușirea definitivă, dacă vrăjmașii ei ar fi pregătiți să se ocupe de ea cu tot dichisul. (Face cu ochiul sălii și, cu miinile, imită gestul stringerii de gît, gest îndelungat, cu opriri, de parcă ar mai fi rămas ceva viață între degetele lui, pe care se străduiește s-o curme încă și încă o dată. Își scutură palmele una de cealaltă, scoate o batistă de mătase immaculată, cu bordură de dantelă, și-și șterge miinile. Bagă batista în buzunar. Brusc, trece iarăși la tonul patetic convingător.) Americanii au un efectiv de treizeci și opt de mii de oameni, sub zidurile Bostonului. Au împins armata engleză la a alege între moartea prin înfometare sau fuga de aici, în căutarea altui adăpost pentru iarnă. Restul țării este apărat de aproximativ patruzeci de mii de oameni. (Pauză. Simplu, dar revelator.) Afirm, Sire, că o atare armată este invincibilă, cu atît mai mult cu cît are în spatele ei destul spațiu să se retragă la nesfîrșit ! (Poză.)

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Soarta Revoluției americane a atîrnat de entuziasmul tău...

BEAUMARCHAIS (întorcîndu-se lîngă el) : ...și de ajutorul pe care i l-am dat, sub formă de muniții și de alimente, sub pavăza firmei mele comerciale ascunzîndu-se Franța și Spania. Ca, pînă, la urmă, aceste două mari regate să uite de mine și de politica externă, și...

JACQUES COQUAIRE-FIUL ...și să ajuti Revoluția din punga ta ?

BEAUMARCHAIS : Exact. Din punga mea, pînă la victoria finală. Mi-e maritor Benjamin Franklin ! (Pauză.) Pentru că, iubite Jacques, Revoluția americană pregătea Revoluția franceză, singura bucurie pe care o așteptăm...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : ...Apoi, premiera *Nunții lui Figaro*, cele peste șaptezeci de reprezentații...

BEAUMARCHAIS : Îți spun, credeam că m-am liniștit, cînd, pe neașteptate... (Ca la începutul piesei, își scoate pe-lerina din lădă și se înfășoară în ea, se așază pe lădă, ca pe-un tron, și joacă rolul regelui Ludovic al XVI-lea.) Ludovic al XVI-lea, jucînd cărți și ascultînd distrat cine știe ce „turnătorie” perfidă, murdară...

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Parcă există „turnătorie curată” !... Cea mai mare ticăloșie de pe pămînt !

BEAUMARCHAIS : ...Ludovic al XVI-lea ia asul și scrie pe spatele lui : „Deîndată ce primiți această misivă, dați poruncă să fie condus *sieur* de Beaumarchais la Saint-Lazare. Omul acesta a ajuns cu mult prea insolent ! e un puștan prost-crescut, care trebuie reeducat.” Jacques, au trecut șapte zile și n-a venit nimeni să-mi spună de ce m-au azvîrlit în temniță !

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Liniștește-te, frate Pierre. Consolează-te cu ideea că mii de francezi zac în temnițe, fără motiv, că li se inventează pricini inexistente, că întreaga țară a fost preschimbată într-o imensă închisoare. Nu ești singurul, frate. În schimb, ești cel dintîi care a îndreptat către Bastilia tunul Revoluției ce vine, vine curînd. Nu degeaba se toame Ludovic al XVI-lea de tine. Figaro, bărbierul tău, va rade nedreptatea de pe fața pămîntului. În tinerețe, ai fost Ceasornicarul Regelui. Eu, Jacques Coquaire-fiul, te numesc Ceasornicarul Revoluției franceze. Începînd cu secolul al XIX-lea, datorită *Memoriilor* și pieselor tale, care au dezvăluit nedreptățile veacului, Franța-și va cîștiga libertatea. Să-mi trăiești, Pierre Caron de Beaumarchais, Ceasornicarul Revoluției !

GLASUL TEMNICERULUI-ŞEF : Beau-marchais ! Beaumarchais !
BEAUMARCHAIS : Iar vine bruta aia !
JACQUES COQUAIRE-FIUL : Aici sintem, aici, domnule Temnicer-şef.

TEMNICERUL-ŞEF (apărînd) : Beaumarchais, ești băftos. Om mai băftos ca tine nici c-am văzut ! Ordin de eliberare ! (*Nedumerire a celor doi.*) Hai ! Ce stai ! Fă-ți bagaje. N-am timp ! Dacă nu te grăbești, te mai țin o săptămînă, pe barba mea... *

BEAUMARCHAIS (își viră-n lădă pe-lerina, și poate și altceva, ajutat de Jacques. Il ia pe Jacques de umeri, îl privește cu drag, îl îmbrățișează) : Rămii cu bine. Jacques ! Dacă mai am vreo putere pe pămînt, mă voi lupta să te scot și pe tine !

JACQUES COQUAIRE-FIUL : Să nu te gîndești la mine. Gîndește-te la Figaro. El este cel dintîi ostaș al nostru. La revedere. Ceasornicarule !

BEAUMARCHAIS (îl îmbrățișează încă o dată, își ridică lada pe umăr. Se aude un motiv bine cunoscut din Nunta lui Figaro, aria „Fluturaș...”, fluierat în culise.)

TEMNICERUL-ŞEF (în urma lui Beaumarchais, care se apropie de culise) : Bă, Beaumarchais ! E-adevărul că tu ai scris o chestie care se cheamă *Nunta lui Figaro* ?

BEAUMARCHAIS (ieșînd ; abătut) : Da... da... E-adevărul... e-adevărul... Eu am scris *Nunta lui Figaro*... (A ieșit din scenă.)

TEMNICERUL-ŞEF : Auzi, hă, cică unul, Mozart, a scris în astea șapte zile, cît ai stat tu la Saint-Lazare, o operă, după piesa ta. Să-l dai în judecată, bă, vin eu ca martor, dacă mă plătești bine !

(*Trumpe muzica operei numite.*)

C O R T I N A